№ 288 ԿԻՐԱԿԻ, 27 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ

1909

ԵՐԵՍՈՒՆԵՕԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ԿԻՐԱԿԻ, 27 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ № 288

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Сергіевская ул., № 5.
Կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Խմբագրատան տէլէֆօն № 253.

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզւով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տպարանի տէլէֆօն № 228.

ԲԱՑՎԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՄՇԱԿ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԼՐԱԳԻՐ

ԱՌԱՋԻԿԱՅ 1910 ԹՈՒԱԿԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

(38-ՐԴ ՏԱՐԻ)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆԸ. «Մշակի» տարեկան գինը 10 րուբլի է, 11 ամսվանը նոյնպէս 10 ր., 10 ամսվանը՝ 9 ր., 9 ամսվանը՝ 8 ր., 8 ամսվանը՝ 7 ր., 7 և 6 ամսվանը՝ 6 ր., 5 ամսվանը՝ 5 ր., 4 ամսվանը՝ 4 ր., 3 ամսվանը՝ 3 ր., 1 ամսվանը՝ 80 կ. և 20 կ. պօստի ծախք:

Ամերիկայի բաժանորդները պիտի վճարեն տարեկան 6 դոլլար. Եւրոպայի բաժանորդները՝ 30 ֆրանկ. Պարսկաստանի բաժանորդները՝ 10 րուբլի. Թիւրքիայի բաժանորդները՝ 120 ղրուշ:

Հասցէները փոխելու համար պէտք է ուղարկել նաև հին հասցէն և միևնոյն ժամանակ 40 կ. նամականիշ:

Ի նկատի ունենալով, որ ուշ բաժանորդագրվելու պատճառով ստեղծվում են մի շարք տեխնիքական անյարմարութիւններ, որոնք զրկում են խմբագրութեանը հնարաւորութիւնից յունվարի 1-ից կանօնաւորապէս թերթն ուղարկել բաժանորդներին, ուստի խնդրվում է բաժանորդ գրվել ցանկացողներին վաղօրօք դիմել՝ գրելով հասցէները պարզ և ճշգրիտ: Հին բաժանորդներից խնդրվում է կցցնել փոխադր. բլանկի վրա նախկին տպագրված հասցէն իր վրա ունեցած համարով:

Մեր հասցէն. ТИФЛИСЪ, Редак. ія «МШАКЪ». Արտասահմանից՝ TIFLIS, Rédaction du journal «MSCHAK».

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

Կիրակի, դեկտեմբերի 27-ին, Մողնու ս. Գէորգ եկեղեցում կը կատարվի ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ հանգուցեալ

Միրզաջան Կարապետեան ԽԱՉԱՏՐԵԱՆՑԻ

մահվան տարեդարձի առիթով, որի մասին յայտնում են ազգականներին, բարեկամներին և ծանօթներին հանգուցեալի այրին՝ Հռիփսիմէ Յարութիւնեան, եղբայրները՝ Ալէքսանդր և Աստուածատուր, եղբօրորդիքը՝ Թէոդորոս, Արարատ և Սմբատ Խաչատրեանցները: Պատարագի սկիզբն է ժամը 10½-ին, իսկ հոգեհանգիստը ժամը 12-ին: 1389. 2—2

Ուսուցչական Միութեան առաջին ընդհանուր ժողովը դեկտեմբերի 26-ին չը կայացաւ անդամների օրինական թիւ չը լինելու պատճառով:

ԵՐԿՐՈՐԴ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԸ

տեղի է ունենալու դեկտեմբերի 28-ին, երկուշաբթի, առաւօտեան ժամը 10-ին Թանգրեան դպրոցում: (առ.) 1391. 1—1

Կովկասեան Հայոց Բարեգործական Ընկերութեան դահլիճում
Կիրակի, դեկտեմբերի 27-ին, երեկոյեան ժամը 7-ին,
կայանալու է

Թիֆլիսի Հայ Գիւղատնտեսական եւ Ցնայնագործ. Ընկերութեան

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՆԻՍՏԸ

ՊԱՐԱԳՄՈՒՆՔԻ ԱՌԱՐԿԱՆԵՐԸ

1. Վարչութեան և վերջին ընդհանուր ժողովի արձանագրութեան ընթերցումը:
2. «Գիւղատնտեսական գիտելիքների տարածման եղանակները»—զեկուցում Ալ. Քալանթարի:
3. «Սերմացուի նշանակութիւնը երկրագործութեան մէջ»—զեկուցում Ա. Աթանասեանի:
4. «Բամբակագործութեան պայմանները Անդրկովկասում»—զեկուցում Կ. Մելիք-Շահնազարեանի:
5. «Պտղաբուծութեան պահանջները»—զեկուցում Կ. Աֆրիկեանի:
6. «Կովկ. ծխախոտագործութիւն»—զեկուցում Տ. Էնֆիաճեանի:
7. «Գինի՞ թէ՞ խաղող»—զեկուցում Գ. Խարագեանի:
8. «Կաթի մատակարարութիւնը»—զեկուցում Յ. Մելիք-Բախտամեանի:
9. «Կաթնատնտեսական ձեռնարկութիւններ»—զեկուցում Գ. Շաղինեանի:
10. «Մեղուաբուծութեան կարիքները մեր երկրում»—զեկ. Ա. Մխիթարեանի:
11. «Թռչնապահութեան դերը»—զեկուցում Օ. Նշանեանի:

Զեկուցումներից մի քանիսի առիթով ցոյց կը տրվեն՝ գործիքներ, մօդէլներ, հում մթերքներ, նկարներ և այլն:

(ա. օ.) (առ.) 1388. 3—3

Adresse Télégraphique SANITAS
Адресъ телеграммъ САНИТАСЪ Тифлисъ

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ԴԵՂԱՏԱՆ ՄԹԵՐՔՆԵՐԻ
ԱՌԵՒՏՐԻ
ԹԻՖԼԻՍ, ԲԱԳՈՒ, ԲԱԹՈՒՄ.

Անհագին եւ զանազան տեսակ
ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ՏՕՆԱԾԱՌԻ ԶԱՐԴԵՐ
Առաջարկում ենք վաղօրօք ձեռք բերել:
ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍՆԵՐԸ
տօնածառի զարդերի՝ սարքված են մեր խանութներում՝ ԵՐԵՒԱՆԵԱՆ ՀՐԱՊԱՐԱԿԻ վրա և ՄԻԽԱՅԼՕՎՍԿԻ ՊՐՈՍՊ. վրա № 67.
(առ.) 1278. 0—4

ԿԱԹ Յ. ՄԵԼԻՔ-ԲԱԽՏԱՄԵԱՆ
Պուշկինեան փողոց, № 3.
Օրական երկու անգամ, առաւօտ և երեկոյ, ուղարկում է տները միանգամայն անարատ, առողջ և մաքուր կաթ, կնքված ամաններով: (ե. ու. կ.) (առ) 1304. 10—10

ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆ
Կիրակի, դեկտեմբերի 27-ին
կը կայանայ
ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ
էլէկտրական տօնածառով
I
Մանկական համերգ
II
Սինեմատօգրաֆ
III
Մանկական շքեղ գնացք դրօշակներով և երգերով:
IV
ՊԱՐԵՐ
Կը նուագի լարանուագների խումբը:
Սկիզբն է երեկ. ժ. 5-ին, վերջը՝ ժ. 9-ին:
Մուտքը, ինչպէս անդամների, նոյնպէս և ոչ անդամների երեխաների համար 30 կ., մեծերինը—50 կ.:
Հարկաւոր կարգապահութիւնը պահպանելու նպատակով երեխաների ուղեկիցների թիւը սահմանափակված է:
Սովորական ընտանեկան երեկոյթը կը կայանայ մանկական երեկոյթից յետոյ:
(ու. շ. կ.) (առ.) 1386. 3—3

ՀՐԱՒԷՐ
Ամսիս 27-ին, կիրակի օրը ժամը 12-ին, Կաթուղիկէ ս. Աստուածածնի եկեղեցում լինելու է ծխականների ժողով ընտրելու հրաժարված երէցփոխի փոխարէն նորը և մի հոգաբարձու, այլ և վճռելու մի քանի հարցեր. ուստի սրանով հրաւիրում եմ պ.պ. ծխականներին յիշեալ օրը և ժամին ներկայ լինել եկեղեցում մասնակցելու ժողովին:
Գործակալ Գրիգոր ա.-ք. Մանդակունի
(հ. կ.) (առ.) 1380. 2—2

ՀԱՅՈՑ ԹԱՏՐՈՆ
ԱՐՏԻՍՏԱԿԱՆ ԸՆԿ. ԹԱՏՐՈՆՈՒՄ
Երկուշաբթի, դեկտեմբերի 28-ին
Հայ Դերասանական Ընկերակցութիւնը
կը ներկայացնէ
ԴՕՆ-ՔԻՇՕՏ
Պիէս 5 գործ. փոխ. Վ. Սարդուի, թարգմ. Արաքսեանի.
Մասնակցում է ամբողջ խումբը:
Տեղերի գինը սովորական է:
Սկիզբն ուղիղ ժամը 8-ին:
Րէժիսսեօր՝ տ. ՄԱՅՍՈՒՐԵԱՆ
(հ. կ.) (առ.) 1382. 2—2

ՊՕՐՏՐԷՏՆԵՐ
Գանօվսկայա փող., № 7.
ԼԷՕՆ
Տօների առիթով ամենալաւ նուէրներ համար ՄԵԾԱԴԻՐ ՊԱՏԿԵՐՆԵՐԻ ԳՆԵՐԸ ԶԳԱԼԻ ԿԵՐՊՈՎ
ԷԺԱՆԱՑՎԱԾ ԵՆ
ՕԳՏՎԵՑԷՔ ԱՌԻԹԻՑ
Նոյն արուեստանոցում արվում են բէտուշի դասեր՝ երկու սեռի անձանց համար:
Օտարաքաղաքացիք դիմեն՝ Тифлисъ, Гановская № 7, Леону Теръ-Григорянцу.
(կ. հ.) (առ.) 1367. 3—3

ԲԺԻՇԿ
Գ. Յ. ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ
Ներքին եւ վիրաբուժական (խիրուրգ.) հիւանդութիւններ.
Ընդունելութիւնը (առաւօտեան ժ. 11—1. (երեկոյեան ժ. 5—7.
Երևանեան հրապարակ—Պուշկինսկ. փ., № 1.
(ե. հ. կ.) (առ.) 1045. 100—42

ՎԵՐԱԳՆԱՀԱՏՈՒԹԻՒՆ

Անցողական շրջանում մեր մատաղ սերունդը հերթական ճանաչեց այնպիսի հարցեր, ինչպէս են սեփականութեան բռնի հաւասարեցման, կրօնի լինել չը լինելու, կաթողիկոս ընտրել չընտրելու, էջմիածնական իրաւասութիւնների վերաքննութեան, դասակարգերի ընդհարման և ուրիշ այս կարգի հարցեր:

Սահմանից այն կողմ, Թիւրքիայի հողերում՝ Վանի, Աղթամարի և այլ շրջաններում տեղի ունեցան մի շարք դէպքեր, որոնք նպատակ ունէին խօսքը վերածել գործի և մի քանի ծրագիրներ իրականացնել կեանքի մէջ:

Այդպիսի հարցերի հանդէս գալը ամենևին չը պէտք է շփոթի և վրդովի ոչ ոքի:

Կեանքի ամեն մի երևոյթ, ամեն մի արտայայտութիւն կարող է առարկայ լինել քննութեան և վերաքննութեան:

Եւ մեր վերջին կէս դարի պատմութիւնը ցոյց է տալիս, որ մենք զբաղված ենք եղել մի շարք խնդիրներով, որոնք շօշափել են նոյն հարցակէտերը, որոնց մասին յիշեցինք:

Զանազան հարցեր կարող են քննութեան ասպարէզի վրա դրվել:

Բայց այդ բաւական չէ:

Կարևոր է, որ հարցերի քննութիւնը և նրանց վերաբերութեամբ կատարվող վճռահատութիւնները դրված լինեն լիովին կանօնաւոր պայմանների մէջ:

Եւ որովհետև այդ պայմանները յաճախ գոյութիւն չունէին, մենք ականատես էինք այն տխուր տեսարանին, որ խոշոր, էական, պատասխանատու խնդիրներ, չենթարկված լուրջ մշակութեան և քննութեան, սխալ և անարդարացի ձևակերպութիւններով յանձնվում էին անմիջական բռնի իրագործութեան՝ անձեռնհաս, թեթևսոլիկ և անհեռատես կատարողների ձեռքով:

Եւ դուրս էր գալիս այդ բոլորից բացասական հետևանք և յաճախ այն, ինչ որ մեր ժողովրդական աւանդութիւնը ասում է, թէ մէլիքի բազէի քաջագործութիւնը երևաց նրանում, որ բազէն սկսեց որսալ սեփական տան հաւերին և խեղդել նրանց:

Խնդիրները չէին մեղաւոր, որ մենք հասանք անմխիթարական արդիւնքի, այլ նրանց լուծման համար գործ դրված միջոցները, նրանց մշակողների անձեռնհասութիւնը:

Անշուշտ՝ մեր երկրի պայմանները, մեր ժողովրդի տրամադրութիւնը, նրանց մերձաւոր անցեալի հանգամանքները, նրանց ներկայ դրութիւնը, նրանց ապագայ ակնկալութիւնները թելադրում են հաշւի առնել շատ ցուցմունքներ և այդպէս մօտենալ մեր առաջ դրված խոշոր հարցերին:

Հասարակական քննադատութիւնը պէտք է նպաստէ խնդիրների բազմակողմանի, լուրջ և խոհուն ուսումնասիրութեան, վերլուծութեան և մշակութեան: Առողջ քննադատական խօսքը կը սթափեցնի մարդկանց սխալ մտածողութիւնից և կը գգուշացնի նրանց վտանգաւոր քայլերից:

Մեր ժամանակը պահանջում է արժէքների վերագնահատութիւն և, ինչպէս անցեալ անգամ ասացինք, նաև գործելակերպի վերագնահատութիւն:

Հասարակութիւնը չէ կարող կանգ առնել «մեռեալ կէտի» վրա. նա պէտք է նրան հրի իր անշարժութիւնից և գցի կեանքի գործը կանօնաւոր շարժման մէջ:

Կեանքի գործունէութեան պահանջը հնչեցնում է իր ուժեղ ձայնը:

Նրա զօրաւոր էութիւնը չէ կարող կանգ առնել սխալների պատճառով և նա պէտք է առաջ գնայ ուժգին եռանդով, որպէսզի վերածնութեան իր օրրանում գործը չը թմրի և թուլանայ:

Ա. Քալանթար

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Պարիզ, 25 դեկտեմբերի

Տունիս-տրիպօլիտանեան սահմանի վրա տեղի ունեցած դէպքերի պատճառով ֆրանսիական կառավարութիւնը առաջարկեց Կ. Պոլսի ֆրանսիական դեսպանին, որ օսմանեան կառավարութիւնը պահանջէ անյապաղ հրահանգներ ուղարկել Տրիպօլիսեան իշխանութիւններին, որպէսզի դադարեցնվի թիւրքական զինւորների շարժումը: Պարիզի թիւրքաց դեսպանը իր կողմից միջնորդութեամբ դիմեց նոյն մաքով իր կառավարութեանը: (Հ. Գ.)

Տունիս, 25 դեկտեմբերի

Թիւրքաց կանօնաւոր զօրքերը առաջ շարժվեցին դէպի այն հողը, որ այստեղ Տունիսին պատկանող է համարվում: Անհետևանք հրաձգութիւն կար: (Հ. Գ.)

Բուդապեշտ, 25 դեկտեմբերի

Լուկաչը համարեա աւարտեց կաբինէտի կազմակերպութիւնը: Նա կը լինի մինիստր-նախագահ, ֆինանսների մինիստր և մինիստր-նախագահ թագաւորի մօտ. պատգամաւորների ժողովի նախկին փոխ-նախագահ Եակբէֆի կը լինի ներքին գործերի մինիստր, նախկին պետական քարտուղար կոմս Սերէն՝ առևտրի մինիստր և երկրագործութեան մինիստրութեան ժամանակաւոր կառավարիչ. ներքին գործերի մինիստրութիւնը ժամանակաւորապէս կը կառավարէ լուսաւորութեան մինիստրութիւնը. գօնվէդների մինիստրը կը լինի գեներալ-մայօր Գազամի, արդարադատութեան՝ բարձրագոյն դատաստանական պալատի նախագահ Վավրիկ: Պորտֆէյլների վերջնական կարգադրումը տեղի կունենայ Լուկաչի դրութիւնը պարզվելուց յետոյ պարլամենտում: (Հ. Գ.)

Աթէնք, 25 դեկտեմբերի

Արքայական պալատում պատահական պատճառից հրդեհ ծագեց: Արքայական ընտանիքը գտնվում է Տատօիում: Հրդեհ հանգցնելում, բացի հրդեհաշէջներից և զօրքերից, մասնակցում էին Փալէրում կանգնած օտարազգի նաւերը: Մօտ կէս գիշերին Տատօի ժամանեց թագաւորը: Գիշերվայ 2 ժամին հրդեհը համարեա հանգցված էր: Պալատի կողքի տունը աչողվեց ազատել: Միջին շինութիւնը տրօֆէյների գահական և ընդունելութեան դահլիճներով ամբողջապէս այրվեց: Ազատված են սակայն անկախութեան համար պատերազմի արժէքաւոր յիշատակարաններ, որոնք զարդարում էին դահլիճները: Պալատը ապահովագրված չէ: Շարժական կայքը ապահովագրված է 1,200,000 ֆրանկով: (Հ. Գ.)

Բօմբէյ, 25 դեկտեմբերի

Երեք բրամիններ Դէկան նահանգից կալանաւորված են Պունում: Նրանք մեղադրվում են դաւադրութեան մէջ մասնակցելու համար Նագիկում: Նրանց մօտ գտնված են 4 բրաունինգ փամփուշտներով: Մեղադրվողները ծառայում էին հասարակական աշխատանքների դէպարտամենտում: (Հ. Գ.)

ՊՕԼՍԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿՆԵՐ

Կ. Պօլիս, 17 դեկտեմբեր

Տիկինը կը մեռնի՜, տիկինը պիտի մեռնի՜, տիկինը մեռա՜ւ… Ճիշդ այս ձևով եղաւ Հիլմի փաշայի համար. պիտի իյնայ, կիյնայ ու ինկա՜ւ… Հիլմի փաշան… անշուշտ իր դահլիճովը:

Տասնըհինգ օր առաջ, պարլամենտի ադմկալից նիստերուն մէջ, Լինչի հարցի առիթով, վստահութեան քուէները ժողվեց և դուրս ելաւ յաղթապանծ: Ու տասնըհինգ օր հազիւ թէ անցած, կիյնայ անշշուկ, գրելով թէ կը հրաժարի անձնական տկարութեանը պատճառաւ:

Հիլմի փաշային անկումը տեղի ունեցաւ մութի մէջ: Մենք հայերս, Ադանայի դէպքերէն ասդին, միշտ իրաւունք ունեցանք խեթիւ նայելու այդ վարչապետին. օրէ օր նոր փաստեր ունեցանք հաստատելու մեր ունեցած կասկածները մէջ. Իհսան Ֆիքրիին Պօլիս մանելն ու Հիլմիի ապարանքին մէջ երեք գիշեր մեծարանքով պատուասիրուելը՝ լրումը եղաւ բարդել կասկածներ կասկածներու վրայ: Այնու ամենայնիւ, որովհետև իր անկումը առաջ կուգայ անուղղակի ճամբաներէ, մութէն երկնցած ձեռքերէն, որ զանի վար կը քաշեն գրեթէ բռնաբար, բոլէ մը, յանուն սահմանադրութեան, կը մոռնանք մեր իրաւունքները ու անիրաւ կը գտնենք այդպիսի իրողութիւն մը: Եթէ պարլամենտը չէ՛ որ վար կը քաշէ վարչապետը, ո՞վ է ան, ո՞ր ձեռքն է, ո՞ր զօրութիւնն է, որ կերկննայ մութէն և գետին կը փռէ օրուան գործադիր իշխանու-

թիւնը. ո՛չ ապաքէն ատ կենթադրէ, թէ երկրին մէջ գոյութիւն ունի թագուն իշխանութիւն մը, որ իր մթին ուժերովը ու ստորերկրեայ զօրութիւնովը կը գերակշռէ պարլամենտը: Այդ պարագան է, որ անօրինակ է, Հիլմիին անկումը կը բերէ մեզի շատ անախորժելի տպաւորութիւնով:

Ուրիշ կարեւոր պարագայ մըն ալ սա է, որ այսպիսի գլխաւոր փոփոխութիւնները մատնանիշ կընեն երկրին մէջ իշխանութեան անհաստատ վիճակը և խրախոյս մը գոնէ հակասահմանադրական ուժերու՝ իրենց ատամները կրճտելու: Քանի մը օր է որ զանազան տարաձայնութիւններ, այլ և այլ անկիւններէ, կը ցրուեն. Վոսփորի գիւղերէն մէկուն մէջ, որ համեմատաբար ամենէն մեծն է և տեսակ մը կեդրոն հին թիւրքերու, յայտարարութիւններ գտնուած են, և ատոնցմով հասկցուած է, թէ թիւրք տարրը դժգոհ է նոր սուլթանի դէմ: Ուրիշ թաղի մը մէջ դարձեալ գաղտնի յայտարարութիւններով բաղձանքներ երևան եկած են, թէ «Շէրիաթը» կուզեն:

Սուլթանի դէմ եղած դժգոհութիւնը իրեն շարժառիթ ունեցած է խրողութիւն մը, որ տեղի ունեցած է բայրամի առթիւ: Մինիստրական տիկիններ, շնորհաւորութեան համար, պալատ գացած են՝ սուլթանուհիները այցելելու. ու յետոյ, խմբովին, բաց երեսով, կայսեր ներկայացած: Սուլթանը զանոնք ընդունած է պատուագիր մեծարանքով, հայրաբար նստեցուցած է զանոնք իր շուրջը և ժամու մը չափ տեսակցած անոնց հետ: Այս պարագան անմարսելի կը գտնեն խաւարային ուժերը: Եւ որովհետև ատոր կիրքեր գրգռելու համար լաւ առիթ մըն է, ամեն տեսակ չարիմաց մեկնութիւններով կը թարգմանուի այդ պարզ այցելութիւնը: Կըսեն, թէ Համիդը, թիւրքական համեստութիւնը պահպանելու համար, ատեն ատեն կայսերական իրադէներով կը հրամայէր՝ թիւրք տիկիններուն քօղը լաւ պահպանել, մինչ արդի սուլթանը ինքն իր ձեռքովը կը սկսի թիւրք կնոջ քօղը վեր առնելու: Այս խօսքերուն ուժը ըմբռնելու համար, մարդ ապրած ըլլալու է Կ. Պօլսի մէջ և չափով մը մօտիկէն զգացած՝ համիդեան թիւրքերու ներքին ուժերուն մղումը:

Այսօր ամեն շրջանի մարդոց դէմքերը կախ են կամ, ինչպէս կըսուի Կովկասի լեզուով, բոլոր մռութները կախ են ճիշտ այնպէս, ինչպէս էին դէմքերը մարտ 31-է առաջ: Չպիտի ըսեմ թէ այն օրերու նախօրէկին մէջ ենք, և սակայն ոչ ոք կրնայ ըսել, թէ անակնկալ դէպքերու առաջքը առնուած է իսպառ, մանաւանդ այսպիսի րոպէներու մէջ:

Քեամիլ փաշայի յաջորդ բերուեցաւ Հիլմի փաշա, ճիշտ այն պատճառաւ՝ որ անհամեմատօրէն անկէ վար կը գտնուէր. Հիլմի փաշային յաջորդ նշանակուած է Հաքքը-բէյ, Հռոմի թիւրք դեսպանը, ճիշտ այն պատճառաւ՝ որ անկէ առաջ, սահմանադրութեան առաջին ամիսներուն մէջ, իբրև ներքին գործերու մինիստր, ծանր քննադատութեանց տեղի տուաւ: Եթէ այս ուղղութեանը հետևինք, կերևի թէ տարուէ տարի ալ աւելի վար պիտի իջնենք:

Եւ սակայն, չուզելով աւելի յոռետես ըլլալ, կուզեմ ենթադրել, որ Հաքքը-բէյը, Իտալիայէ դարձին, իւրեւ իրեն հետ բերէ, եւրոպական կեանքէն քիչ ու շատ ծանօթութիւններ, փոքր ի շատէ մտքի լայնութիւն, դանդաղ ծայրատուած իր ազգամոլի զգացումներուն և մոլեռանդութեանը մէջ: Իսկապէս դժբաղդութիւն մը պիտի ըլլայ, եթէ յիշեցնէ մեզի Հիլմի փաշան, ինչպէս Հիլմին երբեք չկրցաւ մոռցնել տալ Քեամիլ փաշան:

Մեր թերթերէն ոմանք, ինչպէս սովորութիւն է, գրկարաց կողջունեն Հաքքը-բէյին անուանումը՝ կոնակնին դարձուցած Հիլմիին, և նոյն իսկ գովեստներ, դրուատիքներ կը հիւսուին: Տայր Աստուած, որ պատճառ չունենային ջնջելու այսօրուան գրուածներու վրայ:

Պարլամենտը դադրեցուց իր նիստերը՝ սպասելու որ նոր դահլիճը ամբողջացած իր պաշտօնի գլուխը անցնի: Հաւանական կը թուի, որ իրենց պաշտօնի մէջ հաստատուին Թալաթ-բէյ՝ ներքին գործերու մինիստր, Ջաւիդ-բէյ ելմտական գործերու մինիստր. հանրային շինութեանց մինիստր Հալաճեանի մասին թէև ոչինչ կըսուի, հաւանականութիւն կայ, որ ան ալ վերստին անցնի իր պաշտօնի գլուխը:

Հիլմի փաշան երբ ի սկզբան գործի գլուխ անցաւ, գերմանացիները ծափերով ողջունեցին իր անուանումը: Լինչի հարցի առիթով երբ ան բացորոշաբար յայտարարեց, թէ երկրին աւելի նպաստաւոր է, որ անգլիական ընկերութեան մը նաւերը երթևեկեն, Տիգրիս-Եփրատի հոսանքներուն մէջ, գերման դէմքերը յօնքերնին պոստեցին, Ֆօն-դէր-Գօլց հրամանատարը մուլթը կախեց, Գերմանիոյ դեսպանը իր քաղաքական ասպարէզէն իսպառ հրաժարական տալու ելաւ: Ատոնց յաջորդեցին Բաղդադէն միտինգներու դժգոհութիւնները, թէ երկրին բնակչութիւնը երբեք չուզեր հաշտ աչքերով դիտել անգլիական շոգենաւերու ծուխը Տիգրիս-Եփրատի գծին վրայ: Երեւցածը սա է, որ դէպի Բաղդադ երկաթաձգուող շոգեկառքի գծին վարպետները, ամենքն ալ գերման, յաջողած են տեղական ազգաբնակութեան մէջ, ի նպաստ Գերմանիոյ, շարժումներ առաջ բերել, թէև գերման անունը թագուն պահուած է եկած դժգոհութեանց մէջ: Շէվքէթ փաշա, արձագանգուած լուրերու հերքում մը տալու համար, ստիպուեցաւ յայտարարելու, որ ինքը երբեք մասնակցութիւն չունի հակադահլիճեան շարժումներուն մէջ: Բայց և այնպէս, հերքումներ կան, որոնք հաստատութիւններ են. այդ հերքումներէն կերևի Շէվքէթ փաշային յայտարարութիւնն ալ. իր կուրծքին վրայ այսօր մեծ տեղ կը բռնեն գերմանական պատուանշանները. Գերմանիոյ կայսրը բարեհաճած է իր լուսանկարը ղրկել, իբր յիշատակ, մեր հրամանատար այդ փաշային: Այս բոլոր անուշութիւններու տակ անշուշտ պէտք է թագնուած ըլլայ փուշի սլաք մը Լինչի անգլիական ընկերութեան դէմ:

Շահէն

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

Նոր-Բայազէտ, 15 դեկտեմբերի

Կ. Հ. Բ. Ընկ. տեղիս ճիւղը հոգեվարքի մէջ է: Անդամները, փոխանակ աւելի թիւ կազմելու, հետզհետէ պակասում են: 1908 թւի սկիզբներում, երբ վերաբացվեց տեղիս ճիւղը, մարդիկ սրտով կպան, անդամագրըվեցին մօտ 40 հոգի, 5-ական ր. վճարներ մուծելով ընկ. գանձարանը, իսկ այս տարի, ընդհակառակը, անդամների թիւը իջաւ մինչև 25-ի, այն էլ զոռով-խաթրով: Տարեկան նոյնիսկ աւելի քան 100 ր. եկամուտ ունեցող մարդիկ չեն ցանկանում անդամագրվել ընկերութեանը՝ վճարելով տարեկան 2 ր. 50 կ.—5 ր., մի ընկերութիւն, որի կուլտուրական և հասարակական գործունէութեան մասին աւելորդ է խօսել:

Եթէ այս անտարբեր վերաբերմունքը շարունակվի մեզանում դէպի Կ. Հ. Բ. Ը. տեղիս ճիւղը, ոչ մի կասկած չը կայ, որ նա կը փակվի: Ցաւալի է արձանագրել այն փաստը, որ մեր քաղաքի հասարակութիւնը, նոյնիսկ ինտելիգենցիան և վաճառականութիւնը խուսափում են ամեն մի հասարակական հիմնարկութիւնից և կուլտուրական ձեռնարկութիւնից և իրանց գրպանը պինդ փակում են նրանց առաջ... Իսկ այդպիսի պայմաններում, անշուշտ, ոչ մի հասարակական գործ առաջ չի գնայ:

Որսորդ

—

Բագու, 20 դեկտեմբերի

Այսօր Բալախանիի հիւանդանոցից քաղաքի հրէական գերեզմանատուն տարան երեք անմեղների դիակներ, որոնցից ամենամեծը 13—14 տարեկան էր: Այդ խեղճերը իրանց ծնողների հետ թունաւորվել են ձկնից. ծնողները պառկած են անկողնում: Ըստ երևոյթին թոյնը մահացու կերպով չէ կարողացել ազդել հասակաւորների ստամոքսի վրա, իսկ երեխաներին անմիջապէս մահացրել է:

Դէպքը հետևեալ կերպով է պատահել: Ընտանիքի գլուխը պաշտօն ունի Բալախանիի նաւթահանքերից մէկում, ուր և ապրում է ընտանիքով. նրան, որպէս ծանօթի, Բալախանիի խանութպաններից մի հայ մի կտոր չոր ձուկ է ուղարկել նուէր, որը ուտելուց յետոյ պատահել է դժբաղդ դէպքը:

Ոստիկանութիւնը հիւանդ ծնողներից ձկան պատմութիւնը լսելով՝ անմիջապէս քննութեան ձեռնարկեց, որից պարզվեց, որ նոյն հայի մօտ բաւական մեծ կտոր էլ կայ: Բժիշկները այդ կտորը այժմ քննութեան (անալիզ) են ենթարկում:

Խանութպան հայի ցուցմունքով՝ ձուկը, երկու հատ սեվրուգա, մի ինչ-որ թուրքից է ձեռք բերել, կտրատել և չորացրել: Թուրքը Բագուի գիւղերիցն է: Այդ ցոյց է տալիս, որ ձուկը Կասպեան ծովի եզերքից է:

Ձկնից թունաւորվելու դէպքը ոչ առաջինն է, ոչ էլ վերջինը պիտի լինի: Բագուքի ազգաբնակութիւնը չուարած դրութեան մէջ է, մանաւանդ որ առաջներս տօներ են: Չէ մտածում միայն հարևան թուրք ազգաբնակութիւնը, որովհետև նրա օրէնքով ձուկը հարամ է և չէ ուտում: Սակայն ինչո՞ւ չէ մտածում քաղ. վարչութիւնը և միջոցներ ձեռք չէ առնում ազգաբնակութեան կեանքն ապահովելու համար: Վերջին 2—3 ամսվայ ընթացքում Բագուն ձկնից 10-ից աւելի զոհեր տուեց, իսկ քաղ. վարչութիւնը ոչ մի անգամ չայցելեց ձկնավաճառների խանութները:

Եղանակները գարնանային են. կարծես բնութիւնը այս տարի մեզ ձմեռ չէ տալու: Ցերեկները միայն քիչ-քիչ անձրևում է երբեմն:

Ս. Գարագաշ

—

Նորաշէն գ. (Ալեքս. գաւ.), 17 դեկտ.

Սրանից չորս տարի առաջ, Կ. Հ. Բ. Ը. նախաձեռնութեամբ ու նպաստներով, մեր գիւղում բացվեց ուսումնարան, որտեղ սովորում են աւելի քան 80 երեխաներ: Իսկ ներկայ 1909/10 ուսումն. տարեշրջանումն էլ մեր դպրոցի ուսուցիչներն ու հոգաբարձուները բաց են արել գիւղիս հասակաւոր երիտասարդների համար դասընթացքներ, ուր ցանկացողները սովորում են կարդալ-գրել և այլն: Այդ դասընթացքներին ներկայումս յաճախում են 37 երիտասարդներ:

**

—

Անուխա, 17 դեկտեմբերի

Այս տարի, շնորհիւ մի քանի աննպաստ հանգամանքի, տեղիս դպրոցում դասերն ուշ սկսվեցին (նոյեմ. 10-ին): Այն ինչ՝ ամեն տարի մեզ մօտ ուսումը սկսվում է սեպտ. 1—7-ից ոչ ուշ: Պէտք նկատել, որ ընդհանրապէս Սև ծովի ափերը գաղթած թիւրքահայերը և մասնաւորապէս անուխացիք ուսումնասէր մարդիկ են: Չը նայած դրան՝ ինչպէս ամեն տեղ, մեզ մօտ էլ կան խաւարամիտ ըէակցիօներներ, սակայն շնորհիւ այն հանգամանքի, որ գիտակից տարրը աւելի ուժեղ է, յետադէմների հակադպրոցական բոլոր մանեօվրները ապարդիւն են անցնում: Շնորհիւ այն բանի, որ նախկին տարիների ուսուցիչները չեն պարզել գիւղացիներին դպրոցում ծառայ ունենալու անհրաժեշտութիւնը և դասարանները մաքրել են տուել աշակերտներին, գիւղացիների մէջ արմատացել էր այն համոզմունքը, թէ դպրոցն առանց ծառայի կարելի է թողնել, մանաւանդ որ մեր դպրոցի բոլոր ծախսերը հոգում է հասարակութիւնը պրօգրեսիվ տուրքով: Այս տարի նորեկ ուսուցիչները կտրական կերպով պահանջեցին դպրոցի համար ծառայ վարձել: Այդ առիթով կայացաւ 2 բազմամարդ ժողով, ուր որոշվեց ազատել միանգամայն աշակերտներին դպրոցում ծառայի պարտականութիւններ կատարելուց և վարձել դպրոցի համար ծառայ: Ցանկալի էր, որ Անուխան իր այս քայլով օրինակ լինի շրջանիս միւս գիւղերին էլ, հարևան Մծարա, Փխիրցխա և ուրիշ գիւղերն էլ իրանց համար սեփական ծառաներ վարձեն ու այդպիսով մեր շրջանի աշակերտութիւնը ընդմիշտ ազատվի դպրոցում ծառայի պարտականութիւններ կատարելուց:

Գողթնեցի

—

Շուշի, 23 դեկտեմբերի

Հերթական հարցը, որի վրա կենտրոնացած է ներկայումս մեր հասարակութեան ուշադրութիւնը, դա վիճակաւոր առաջնորդի ընտրութեան խնդիրն է: Մեզանից շատերը կարծում են, որ եթէ մէկը վտանգ չէ, կաշառքը չէ և այլն, այսինքն չունի այդպիսի բացասական յատկութիւններ, նա արժանաւոր է և իրաւունք ունի ամեն տեսակ հասարակական պաշտօն վարելու: Միայն արտաքին ազնւութեամբ մեր ժամանակներում շատ հեռու չէ կարելի գնալ: Անցել են այն ժամանակները, երբ բաւական էր համարվում, որ հասարակական պաշտօնեան միմիայն ազնիւ լինի: Մեր օրերում բացի այդ յատկութիւնից հասարակական պաշտօնավարութեան թեկնածուն պիտի այնքան զարգացած, այնքան ընդունակութիւն ունենայ, որ կարողանայ ամեն մի քայլափոխում անփոփել ընդհանուրի պահանջը:

Չը նայած որ քաղաքիս ձայնաւորների ընտրութիւնը 1909—1913 քառամեակի համար կանոնաւոր և օրէնքի սահմաններում էին կատարված, բայց միանգամայն անըսպասելի կերպով բեկանվեցին: Ընտրութեան մօմենտում ընտրողները ունեցել են միմիայն մի նպատակ, մի իղձ, մի ցանկութիւն. ազատվել ներկայ դումայի կազմից, ինքնավարութեան ներկայ աբսօլիւտիզմից: Քանի չը փոխվի ներկայ դումայի կազմը, չէ կարելի յուսալ, որ մեր նոյնիսկ ամենատարրական ցանկութիւնները իրականութիւն կը ստանան:

Գանձակի նահանգապետը ամսիս 20-ին, Գորիսից Շուշի վերադառնալով, այցելեց քաղաքիս մի քանի հիմնարկութիւնները, որոնց թւում և հայկական ջուլհականոցը, որտեղ տեսնելով հայուհու մաշների կատարելութեան հասցրած այլ և այլ ստեղծագործութիւնները իր հիացմունքը և գոհունակութիւնը յայտնեց ջուլհականոցի վարչութեան անդամուհի տ. Սրբուհի Ղոնդաղսազեանցին և այլոց: Նահանգապետին մատուցին մի ասեղնագործ բարձ: Խրախուսելով ջուլհականոցի առաջադիմութիւնը նահանգապետը գրվեց անդամ ջուլհականոցի:

Կ. Հ. Բարեգ. Ընկ. տեղիս ճիւղի վարչութիւնը գալիք տօներին պատրաստվում է մի տօնածառ սարքելու: Տօնածառի իրերը պատուիրված են Մօսկվայում: Չենք տարակուսում, որ քաղաքիս ազգաբնակութիւնը համակրութեամբ կը վերաբերվի ընկերութեան և միջոց կը տայ նրան հոգալու ծով կարիքները:

Պօղ. Զաքարեան

—

Ուզունթալա (Ղազախ. գ.), 17 դեկտ.

Ղազախ և Շամշադին գիւղերի բնակիչները ամառը երբ բարձրանում են սարը, թուրքերի հետ մեծ անախորժութիւններից մինչև անգամ մարդասպանութիւններ են տեղի ունենում: Սարի հողերը չունեն որոշ սահմաններ, որ ամենքը կարողանան իրանց հողի վրա տաւար արածացնել կամ իրանց ջրով օգտվել: Այս թիւրիմացութիւններին վերջ դնելու համար՝ ժամանակին կանչեցինք երկրաչափներ, որպէսզի սահմանները որոշվեն:

Իշխանութիւնը ուղարկել էր այն ժամանակ մի խումբ երկրաչափներ՝ Ալեքսանդր Քալանթարի առաջնորդութեամբ: Թուրքերը երբ լսեցին, որ սահմանները որոշելու համար նշանակված է Ա. Քալանթարը, շատ վախեցան, կարծելով թէ գործը յօգուտ հայերի կորոշվի: Վերջապէս եկաւ Ալ. Քալանթարը. Նա կանչել տուեց հայ և թուրք գիւղերի ներկայացուցիչներին և առաջարկեց երկու կողմից էլ 2-ական պատգամաւորներ ընտրել համախօսականով. բացի դրանից, առաջարկեց աղբիւրի ջուրը բաժանել, մի բաժինը տանել թուրքերի մասը, միւսը՝ թողնել հայերի մասում: Այս խորհրդի վրա երկու կողմն էլ շատ ուրախացան և վճռեցին այդպէս էլ անել. դրա հետևանքն է երկարամեայ խաղաղութիւն երկու հարևան ազգերի մէջ. այդ դէպքից յետոյ, հէնց որ մի աննշան հակառակութիւն է պատահում հայերի և թուրքերի միջև, նրանք, անկարող լինելով հաշտվել միմեանց հետ, ասում են. «Որտեղ պէտք է գտնենք Ա. Քալանթարին, որ գայ մեզ հաշտեցնի»:

Ամեն ամառ լսում ենք, որ Ա. Քալանթար ճանապարհորդում է զանազան գիւղեր, դասախօսութիւններ կարդում, բաց անում ջուլհականոցներ, կաթնագործական, տնայնագործական բաժանմունքներ, բայց չը գիտենք ինչո՞ւ յարգելի դասախօսները ոչ մի անգամ չեն այցելում մեր գիւղերը այդպիսի բարի նպատակներով, որ շատ ցանկալի է մեզ համար: Գրում ենք լրագիրներում, խնդրում, աղաչում ենք, որ տպեն, լոյս աշխարհ հանեն մեր դարդն ու ցաւը, որպէսզի համապատասխան մարդիկ դեղ ու դարման անեն մեր ցաւերին:

Ե. Տէր-Օհանեան

ԿՌՒԻ՝ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐԻ ՄԱՀԱՑՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

—

IV Դասախօսութիւն*)

Շատ ցաւում եմ, որ, զբաղված լինելով պաշտօնական գործերով, չը կարողացայ լսել խիստ շահեկան երկու դասախօսութիւն: Դրանցից մէկը կարդացել է բժշկ. Բ. Է. Շվէյցերը՝ ծծի երեխային կերակրելու մասին, ցոյց տալով առաջ՝ բնական կերակրելու առաւելութիւններն ու այն պատճառները, որոնք ստիպում են շատ մայրերի՝ դադարեցնել ծիծ տալը, սրա կանոնները, յետոյ՝ արհեստականապէս կերակրելու վտանգները, և 1—2, 2—10 ու 10—13

*) Սա չորրորդն է՝ իմ լսածների մէջ:

ՖԷԼԻԷՏՕՆ

Ի ՊԱՏԻՒ ՇԻԼԼԵՐԻ

—

«Տ. Նազարեանի գրական սալօնում ներկայ եղողները որոշեցին հայ գրողների ակումբ ունենալ»:

Լրագիրներից

Ի պատիւ Շիլլերի, հայ գրողները, իրանց գրող երևակայողները և գրել ցանկացողները ժողովվեցին և վճռեցին՝

— Եկէք միանանք:

Ոչ ոք չը հարցրեց՝ յանուն ինչի՞:

— Միանանք և ուրիշ ոչինչ:

Եւ միանալու կարիքն այնքան մեծ էր, որ շատերը համբերութիւն իսկ չունէին սպասելու մի երկու ամիս, մինչև որ «հայ գրողների ակումբի» կանօնադրութիւնը մըշակվէր:

— Հեռագրենք կանօնադրութիւնը գայ,—պնդում էր Յ. Սօլօվեանը:

— Ինչո՞ւ ուշացնենք. սկսենք հէնց „վաղը,—ասում էին մի քանիսը:

Եւ ես սպասում էի, որ հրէս, որտեղ որ է, հայ գրողները իրար գիրկ կընկնեն և... միմեանց կը համբուրեն:

Բայց, ի պատիւ հայ գրողների, պէտք է ասեմ, որ այդ երևկոյ համբոյրներ տեղի չունեցան. գուցէ դրա պատճառն այն էր, որ Տ. Նազարեան այդ երեկոյ թէյով, շօկօլադով և «պէչէնիէով» հիւրասիրեց խառնված հայ գրողներին:

Պէտք էր միայն մի երկու շիշ գինի հրապարակ հանել և՝

Եւ հայ գրողները իրար գիրկ կընկնէին և՝

— «Եղբայր եմք մեք, որ կըքերով էինք, էինք բաժան»,—կերգէին:

Յոյս ունենանք, որ հետևեալ անգամ Տ. Նազարեանը թէյի տեղ՝ գինի կը բերի հրապարակ. և որ դրանից յետոյ հայ գրողները առանց որևէ կանօնադրութեան էլ կը միանան, դրանում կասկած իսկ չունեմ:

—

Տեսնելով «շիլլերեան» այս տրամադրութիւնը, ես յիշեցի 1906 թւականի սկիզբը: Տ. Նազարեան դարձեալ ժողովել էր հայ գրողներին՝ գրողների միութիւն կազմելու: Ճիշդն ասած, նախապատրաստական ժողով էր դա:

— Ո՞ւմ հրաւիրենք հետևեալ մեծ ժողովին,—հարցնում է մէկը:

— Բոլոր հայ գրողներին,—գոռում են այս ու այն անկիւնից:

— Նու, լաւ, անուններ տուէք,—ասում է նախագահը և առնում գրիչը գրելու:

— Ահարոնեան Աւետիս:

— Չի գայ, ջնջէք:

— Թումանեան Յովհաննէս:

— Հազիւ թէ գայ:

— Մուրացան:

— Վա՜յ, ինչպէս կարելի է, դուք ուզում էք պահպանողականներին ազատամիտների հետ խառնել. դա անկարելի է. չեն միանայ:

— Ջնջիր: Աղայեան Ղազարոս:

— Եթէ Աղայեանը գայ, Թումանեանն էլ կը գայ: Առայժմ հանէք դրանց:

— Արասխանեան:

— Օ, նրա հետ դժուար է միանալ:

— Ինչո՞ւ:

— Շատ կը խօսի:

— Ուրեմն ջնջիր:

— Փափազեան:

— Ջնջիր առայժմ:

— Քալանթար, Լէօ:

— Ջնջիր, չեն գայ միասին. կամ մէկը, կամ միւսը:

Ջնջվում են երկուսն էլ:

— Առաքելեան, Աւժակ:

— Շատ ջնջիր. անկարելի է. ոչինչ չի դուրս գայ, կռիւ կանեն միայն:

Ջնջում են:

— Մակար Չմշկեան:

— Գրիր անունը, անպատճառ կը գայ:

— Հայկ Տէր-Աստուածատրեան:

— Գրիր, կը գայ:

Այնուհետև, ինչքան այս ու այն կողմը ընկանք, այս ու այն անունը տուինք, դուրս եկաւ, որ հայ գրողը մի այլ հայ գրողի հետ միասին նոյն տեղում լինել չէ կարող:

Եւ երբ բոլորի անունները մի առ մի ջնջվեցին, տեսանք որ ցուցակի մէջ մնացին հայ գրողներից՝

— Մակար Չմշկեանը ու Հայկ Տէր-Աստուածատրեանը....:

Պարզ է, որ այդ երկու հայ գրողների համար «գրական-գեղարուեստական ակումբ» կազմելը փոքր ինչ անյարմար էր և թանգ էլ կը նստէր հայ գրականութեան վրա: Ուստի և հայ գրողների ակումբը թօշնեց իր կոկոնի մէջ՝ դեռ չը բացված:

Դա 1906 թւին էր:

Իսկ այժմ:

Այսօր հազիւ թէ այդ խորութիւնը լինի: Ըստ երևոյթին հայ գրողները հասկացել են, որ ակումբը ամուսնութիւն չէ, որի ապահարզանը դժուարանայ: 1905—6 թւականներին հայ գրողների առագաստները ծանր փոթորկից պատռվեցին:

Հայ գրողներն ու մտածողները այժմ հագիւ հազ, լող տալով, մի կերպ ափ են հասել և չորացնում են իրանց շորերը քամու տակ:

Նոր առագաստներ են պէտք, պէտք է շինել դրանց և շինել միասին, աւելի ամուր կտորից, այնպէս որ փոթորկին դիմանայ, և երբ դա պատրաստ կը լինի, պէտք է նստել ափին և սպասել եղանակի:

Երբ նա կը լինի, թող այն ժամանակ ամեն մարդ իր նաւակը մտնի, կռւի ու վարի իր կերպ, գնայ ուր ուզում է:

Փորձը ցոյց տուեց բոլորիս, որ վատ է թիավարի դրութիւնը, երբ նա մենակ է փոթորկին:

Գոնէ այս տպաւորութիւնը ստացայ ես ի պատիւ Շիլլերի տրված երեկոյթից:

— Գլուխ կը գայ արդեօք հայ գրողների ակումբը:

— Տեսնենք. մի բան միայն անկասկած է, որ այս անգամ «ջնջէլների» թիւը կը կարճանայ:

Իսկ դա քիչ բան չէ. դրա համար կարիք եղաւ ամբողջ 4 տարի սպասել:

—

Նոյն բանը, ինչ որ 4 տարի առաջ մեզանում էր, ճիշդ նոյնը կրկնվում է այժմ Թիւրքիայում և այն էլ աւելի կատաղի կերպով: Ամբողջ 15 թիւրքահայ թերթեր աչքից անցրի և չը կարողացայ հասկանալ, թէ ո՞րը ո՞ւմ հետ է և ո՞ւմ դէմ:

— «Ջնջիր»,—կարդում ես ամեն մի թիւրքահայ թերթի էջերից, երբ մի ուրիշ հայ գրողի ու գործողի անունն է տրվում:

Եւ փոխանակ ջնջելու, մրոտում է մէկը միւսին և բոլորը միմեանց:

Մրոտում են մի այնպիսի եռանդով և սև մրով, որ կարծես դրա մէջն է ջնջողի կեանքը, նրա ապագան: Եւ այդ ջնջման մէջ մրոտվում են մի շարք յարգելի, պատկառելի անուններ, անձեր, որոնք դեռ մի տարի առաջ համբուրվում էին միմեանց հետ: Բայց կրքերի կործանիչ փոթորիկը երևում է և այնտեղ: Կանցնի մի երկու տարի և Պօլսի հօրիզօնի վրա կերևայ մի Տիգրան Նազարեան, որը, տօնելով Վ. Հիւգօյի հարիւրամեակը, կը ժողովի Պօլսի հայ գրողներին մի տեղ: Ահա այդ ժամանակ, հաւատացած եմ, որևէ մէկի բերնից դուրս կը թռչէ՝

— «Եկէք միանանք» բառերը:

Եւ... և բոլորը միմեանց երես կը նայեն մեղաւոր հայեացքով, կը նայեն և կուզեն... միմեանց գիրկ ընկնել: Եթէ այդ չարեցին ռուսահայ գրողները այն երեկոյ, երդւում եմ, այդ կանեն թիւրքահայերը:

Կընկնեն և կերգեն՝

— «Եղբայր եմք մեք, որ կըքերով էինք, էինք բաժան»:

Կերգեն և կը համբուրվեն նոյն իսկ առանց գինու:

Դրա համար հարկաւոր է երկու տարի էլ սպասել:

Մարդը մարդին սպանելու համար մի րօպէն էլ բաւական է, իսկ հաշտվելու և հակառակորդի մէջ մարդ տեսնելու՝

— Ամբողջ չորս տարի և այն՝

Փոթորկից յետոյ անդաղաստ, անմնաւ: Այժմ Թիւրքիայում կրքերի փոթորիկ է: Սպասենք երկու տարի էլ թիւրքահայ գրողների համար:

Իսկ մինչ այդ՝

Ջնջիր անիծեալի անունը... Սալ-Ման

տարեկան հասակի մանուկների ժուժկալութիւնը (діэта)։ Միւսը կարդացել է բժիշկ Վ. Ե. Կանելը՝ հասարակական դաստիարակութեան մասին, բացատրելով թէ ընտանեկան դաստիարակութիւնը քիչ է համապատասխանում առողջապահութեան հիմքերին. խօսել է դպրոցական դաստիարակութեան առողջապահութեան (гигіена), այլ և մանուկների սեռային կեանքի, սեռային զգացման կանուխ արթնանալու վտանգաւորութեան և, այդ տեսակէտից, ընտանիքի ու շրջապատողների նիստ ու կացի ազդեցութեան և սեռային յարաբերութիւնների մասին։

Իսկ նոյեմբերի 15-ին խօսեց պրիվ.-դոց. Վ. Ե. Իգնատիեվը՝ մարդու նորմալ զարգացման հանուր գծերի մասին՝ մանկութեան, պատանիութեան (отрочество) ու ջահելութեան (юность) շրջանում։ Իգական սեռը, ի հարկէ, ոչ-հայ, յաճախում է մեծ եռանդով և լսում խոր ուշադրութեամբ։

Թէպէտ դասախօսութեան նիւթն էր մարդու նորմալ զարգացումը, սակայն դասախօսն աւելի երկար կանգ առաւ մանկութեան վրա, քան պատանիութեան ու ջահելութեան, միշտ նկատի ունենալով մի կողմից նրա ֆիզիօլոգիական ու անատոմիական զարգացումը, միւս կողմից՝ հոգեբանականը։ Երեխայի մէջ, ամենից առաջ, հանդէս է գալիս շօշափման ու ճաշակի զգացումը, յետոյ՝ ժպիտը, նախ անհասկանալին, ապա՝ գիտակցականը, որևէ ծանօթ դէմք տեսնելիս։

Բայց մանկութեան մէջ ամենաշահագրգիռը այն մոմենտներն են, երբ նա զբաղված է իր խաղալիքներով, երբ համբերութեամբ ու խնամքով, աւելի քան տասն անգամ, տեղափոխում է կամ միմեանց վրա շարում այդ խաղալիքները։ Չը մօտենանք նրան այդ րօպէներին. դա նրա մաքի հրատապ գործունէութեան շրջանն է, նա հասկացողութիւններ է ձեռք բերում առարկաների մասին, թէպէտ ստացած տպաւորութիւններն որոշ չեն իր համար։ Այդպէս նա կարող է պարապել 1—2 ժամ շարունակ։ Նա չէ կարողանում տանել, երբ իրան խանգարում են։ 6—7 տարեկան մանուկն ամենահասարակ մի առարկայ պահում է առանձին զգուշութեամբ. թոյլ չէ տալիս, որ մէկը մօտենայ նրան։ Այդ միջոցին կարելի է միայն դիտել, ուսումնասիրել նրան հեռուից։

Մանկութեան սահմանն ատամների երևալն է, իսկ նախադպրոցեան տարիքը՝ ցնորքների ու երևակայութիւնների շրջանը։ Այդ տարիներում ամենաշահագրգիռը նրա համար՝ հէքիաթներն են։ Եթէ հէքիաթը շահագրգռում է նրան, կլանվելու չափ ականջ է դնում ուշադրութեամբ, ու լաւծն անհետևանք չէ անցնում նրա համար։ Հէքիաթը բացատրութեան կարօտ չէ, երևոյթն է նշանաւոր։

Մէկը միւսի ետևից չէ կարելի առաջարկել նրան զանազան իրեր, կարգ պէտք է պահպանել, ժամանակ որոշել։ Դրա անյարմարութիւնը մենք մեծերս էլ ենք փորձել մեզ վրա։ Երբ գնում ենք որևէ ցուցահանդէս, բազմաթիւ ու պէս-պէս առարկաների մէջն ուղղակի կորչում ենք, չը կարողանալով կենտրոնացնել մտքներս հարիւրաւոր առարկաներից որևէ մէկի վրա և, դուրս գնալիս, տանում ենք հետներս միայն ամբոխված ուղեղ և շփոթ հասկացողութիւն։ Բայց երբ հանդիսականներից մէկն սկսում է խօսել, ուզենք-չուզենք, ամենքս վազում ենք նրա մօտ։ Այդ պայմանների մէջ է և երեխայի հոգեկան գործունէութիւնը, երբ ուզում ենք միանգամից հասկացնել նրան շատ բան։ Բացի դրանից, մի երեխայ լսելու ընդունակութիւն ունի, միւսը՝ տեսնելու. մենք պէտք է պակասը լրացնենք, ներդաշնակութիւն մտցնենք նրանց ըմբռնումների մէջ։

Ինչ վերաբերում է պատանիութեանը, դա ճակատագրական հասակ է, որովհետև առաջ է գալիս սեռային հասունութիւնը։ Մինչ այդ՝ սեռային վանդակները լինում են քնած դրութեան մէջ, բայց, 13—14 տարեկան ժամանակ, նրանք հասունանում են։ Մանուկն սկսում է մեծանալ շատ արագ, այնպէս որ, 1 կամ $1^1/_2$ տարում, նա դառնում է պատանի, սկսում է աճել՝ մեզ զարմացնելու չափ աննկատելի։ Նրա օրգանիզմն ուղղակի անսպասելի թռիչքներ է անում։

Սկզբում կարծողներ կային, թէ այդ անսովոր աճն առաջ է գալիս՝ քաղաքակրթութեան բացասական կողմերի շնորհիւ, ինչպէս, իր մէկ նշանաւոր գրքի մէջ, բացատրում էր յայտնի բժշկապետ Կեոլէն, բայց յետոյ ապացուցեցին նրան, որ դա իսկապէս ֆիզիօլոգիական մի անհրաժեշտութիւն է, որովհետև նոյն երևոյթը նկատվում է և՛ ստոր կուլտուրի ցեղերի մէջն, ինչպէս են էսքիմոսներն ու կամբօջացիք։ Այդ ժամանակ պատանու հոգևոր աշխարհը հարստանում է նոր-նոր տպաւորութիւններով, ձեռք է բերում բարձր հասկացողութիւններ։ Ու այս բոլորն առաջ է գալիս նրա կենտրոնական ջղային սիստեմից։

«Կար ժամանակ,—ասաց յարգելի դասախօսը,—և այն ո՛չ շատ հեռու մեզնից, մօտ 15 տարի առաջ, երբ, օրինակ, դիֆտերիտը համարվում էր անբուժելի հիւանդութիւն, այնպէս որ, հիւանդ երեխայի շրջապատողների ներկայութեանը, բժիշկը մեծ դժուարութեամբ էր արտասանում այդ բառը, որ հաւասարազօր էր հիւանդի մահավճռին, քանի որ, այն տարիները, այդ հիւանդութիւնը տալիս էր մահացութեան 99%, մինչդեռ այսօր՝ հազիւ 32%։ Դիֆտերիտին յաղթեցինք, և յոյս ունենք, որ, մանկան օրգանիզմի ամենամանրամասն ուսումնասիրութեան շնորհիւ, այսուհետև անելու ենք աւելի մեծ նուաճումներ»։

Իգնատիեվն ուղղակի հիացրեց դասախօսելու իր շնորհքով, խլելով իր ունկնդիրներից ջերմ ծափեր, որոնք, սակայն, հազուագիւտ են Մոսկվայի Նահանգական վարչութեան դահլիճում։ Է. Ք. Ն.

17 նոյեմբերի

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

◆ Այսօր տեղի կունենայ Հայ Գիւղատնտեսական և Տնայնագործական Ընկերութեան անդամների ընդհանուր ժողովը, ուր կը կարդացվեն մի քանի հետաքրքրական զեկուցումներ։ Ժողովին ներկայ կը լինեն գաւառական պատգամաւորներ ևս։ Բացի դրանից ցուցադրված են լինելու սերզատ մեքենայ, տնայնագործական իրեր, սերմ-զատիչ գործիք, որոնցից իւրաքանչիւրի մասին կը տրվեն բացատրութիւններ։ Նիստը տեղի կունենայ Բագործական Ընկերութեան դահլիճում։

◆ Այսօր, կիրակի, դեկտեմբերի 27-ին Թիֆլիսի ժողովարանում տեղի կունենայ մի հետաքրքրական մանկական երեկոյթ էլեկտրական տօնածառով։ Առաջին բաժնում կը լինի մանկական համերգ, երկրորդում ցոյց կը տրվեն սինեմատօգրաֆի պատկերներ, երրորդում—շքեղ մանկական գնացք դրօշակներով։ Մուտքի գինն է մանուկների համար 30 կ., հասակաւորների համար 50 կ.։

◆ Գիւղատնտեսական դպրոց բանալու գաղափարը ամենուրեք սիրալիր ընդունելութեան է հանդիպում։ Ալ. Մանթաշեան այդ հերթական պահանջի մասին մտածել է դեռ մի տարի առաջ, երբ նոյնիսկ պատրաստվեցին մի քանի նախագծեր։ Սակայն թէ այն ժամանակ և թէ ներկայումս գլխաւոր խնդիրը մնում է տեղի հարցը։ Սրա վերաբերութեամբ կան մի քանի խնդիրներ. օրինակ՝ երևանցիների բաղձանքն է ապագայ գիւղատնտեսական դպրոցն ունենալ իրանց մօտ՝ Երևանում. միւս կողմից՝ ալեքսանդրօպոլցիները դեռ սրանից մի քանի օր առաջ յատուկ պատգամաւորութեան միջոցով խնդրամատոյց եղան Մանթաշեանին դպրոցը հաստատել Ալեքսանդրօպոլում. վաղարշապատցիներն էլ իրանց հերթին միջնորդում են և ցանկանում են ապագայ դպրոցը տեսնել իրանց մօտ. և վերջապէս անցեալ օրը մի յատուկ պատգամաւորութիւն եկաւ Օշականից խնդրելու, որ դպրոցը լինի Օշականում։ Մի քանիսը պատրաստակամութիւն են յայտնում յատկացնել դպրոցին ազատ հողաբաժիններ։ Ալեքսանդրօպոլցիները մինչև անգամ մի թերթիկ են հրատարակել, որի մէջ բերված են մի շարք պատճառաբանութիւններ դպրոցը Ալեքսանդրօպոլում հիմնելու համար։ Բայց և այնպէս տեղի հարցը վերջնականապէս չէ լուծված։ Յոյս կայ, դպրոցի վերաբերեալ հարցը կը վճռվի շատ մօտիկ ապագայում։

◆ Ստացանք գերմանացի գիտնական Լէման-Հաուպտի մի նոր հետաքրքրական երկասիրութիւնը Հայաստանում կատարած ճանապարհորդութեան մասին։ Այս աշխատութեան մասին մենք կը խօսենք առաջիկայում։

◆ Այսօր Թիֆլիսի Արտիստական Ընկերութեան դահլիճում տեղի կունենայ համերգ՝ վիճակախաղով յօգուտ Թիֆլիսի 2-դ արական գիմնազիայի ամենաչքաւոր աշակերտների։

◆ Թիֆլիս է եկել Պետերբուրգից պրոֆեսոր Վ. Վարդանեան, որը մտադիր է օգտվելով դէպքից՝ ծանօթանալ մեր ընթացիկ մի քանի հերթական կարիքների հետ։

◆ Մեղուաբուծական առարկաների վաճառքը, որ կազմակերպել էր մեղուաբուծական ընկերութիւնը, աջող հետևանք ունեցաւ։ Վաճառվեց մեծ քանակութեամբ մեղր անմիջապէս սպառողներին, առանց միջնորդների աջակցութեան։

◆ Մեր երկրում վերջին ամիսների ընթացքում տեղի ունեցած զեմստվային խորհրդակցութիւնների արձանագրութիւնների մեծագոյն մասը ստացվել է Թիֆլիսում, և, ինչպէս լսում ենք, շուտով նրանք պէտք է ենթարկվեն երկրի բարձր իշխանութեան կողմից քննութեան և վերջնական խմբագրութեան։

◆ Երէկ, դեկտեմբերի 26-ին, վրաց Քաշուէթի եկեղեցում կատարվեց հոգեհանգիստ երկրորդ Պետական Դումայի անդամ Արչիլ Ջափարիձէի մահվան տարեդարձի առիթով, ներկայութեամբ հանգուցեալի ազգականների, ընկերների և յիշատակը յարգողների ու բազմաթիւ աղօթողների։

◆ Տօների պատճառով ռուս լեզուով հրատարակվող թերթերը երէկ լոյս չը տեսան։

◆ Նկարիչ Գ. Բաշինջաղեանը արդէն մեկնեց Թիֆլիսից։ Ինչպէս յայտնի է, նա իր նկարներով մասնակցելու է ցուցահանդէսին Պետերբուրգում, իսկ յետոյ նա ամբողջ ցուցահանդէսը փոխադրելու է Մոսկվա։ Բաշինջաղեան կը վերադառնայ յունվարի վերջերին։

◆ Ինչպէս յայտնի է, Պետերբուրգում այս երկու օրս կը բացվի բնագէտների համառուսական համագումարը։ Թիֆլիսի Հայ Գիւղատնտեսական և Տնայնագործական Ընկերութիւնը երէկ շնորհաւորական հեռագիր ուղարկեց համագումարի նախագահի անունով, խնդրելով միւս ընկերութիւնների հետ միասին, որ հետևեալ համագումարը կայացնել Թիֆլիսում։

◆ Վաղը Թիֆլիսի Արտիստական թատրոնում հայ. դերասանական ընկերակցութիւնը կը խաղայ «Դոն-Կիշոտ» 5 գործ. պիէսը։

◆ Երեքշաբթի օրը դեկտ. 29-ին Կրուժոկի դահլիճում տեղի կունենայ «պատմական երեկոյթ» վրաց «Գանաթլեբա» (կրթութիւն) ընկերութեան օգտին։

◆ Երեքշաբթի օրը Արտիստական Ընկերութեան դալիճում կը լինի երեկոյթ Կ. Հ. Բ. Ընկերութեան օգտին։

◆ Բամբակի և նրա մանուածքի թանգութիւնը մի կողմից, միւս կողմից՝ ներքին շուկայի անկենդանութիւնը, չը նայած տարվայ բարեյաջող հունձին և նրա լաւ ծախսին, ծանր դրութեան մէջ են դրել Մոսկվայի մանուֆակտուրիստներին։ Նրանք գանգատվում են, որ ո՛չ ծախսի, այլ պահեստի համար են բանում իրանց գործարանները և շուկայի թուլութիւնը նրանց ստիպում է ծախածն էլ զիջել նորերս բարձրացրած գներով պակաս։ Յամենայն դէպս յունվարից կը հրատարակվեն բարձրացված գներից պրէյսկուրանտներ։

◆ Մօտենում է մահմեդական-շիաների ամենամեծ տօներից մէկը. մի հինգ-վեց օրից յետոյ կը լինի «մահարրամը» (շահսէյ-վախսէյ)։

◆ Հայ Ուսուցչական Միութեան ընդհանուր ժողովը, որ նշանակված էր երէկ Թանդոյեան դպրոցում, չը կայացաւ ժողովականների թիւ քչութեան պատճառով և յետաձգվեց դեկտ. 28-ին նոյն ուսումնարանի շէնութեան մէջ առ. ժ. 10-ին։

◆ Թիֆլիսի Հայ Գիւղատնտեսական և Տնայնագործական Ընկերութեան վարչութիւնը Մնացական Խունունցի միջոցով ի յիշատակ Ա. Ղուկասեանի յօգուտ ընկերութեան ստացել է 100 ռուբլի, որպիսի գումարը վարչութիւնը դնելու է Գանձակի ճիւղի տրամադրութեան տակ որոշ պայմանով։ Մի 100 ռուբլի ևս Մն. Խունունց ուղարկել է Շուշու ջուլհականոցին։

◆ Դեկտեմ. 28-ին ժողովրդական տանը երաժշտական ընկերութեան նախաձեռնութեամբ կը տրվի «Սէվիլեան Սափրիչ» օպերան։ Գները ժողովրդական են։

◆ Այսօր Կանէվսկին ժողովրդական տանը կը կարդայ հետաքրքրական դասախօսութիւն հիպնոտիզմի և մագնետիզմի մասին։ Սկիզբն է ցերեկվայ 11 ժամին։ Գները 5—50 կոպէկ։

◆ Մեզ խնդրում են տպել. «Հայոց Ազգագրական Ընկերութեան խորհուրդը շնորհակալութեամբ ստացաւ Մնացական Խունունցից ի յիշատակ Աննա Ղուկասեանի՝ 300 ռ.»։

◆ Հայոց Ազգագրական Ընկերութեան Կովկասագիտական Մատենադարանական գրադարանը բաց է ընկերութեան անդամների համար ամեն օր առաւօտեան ժ. 9—2 և երեկոյեան 4—8-ը, իսկ գիտութեամբ պարապողների համար՝ որ կարող են լինել և՛ ոչ անդամներ ու այլազգիներ՝ առաւօտեան $8^1/_2$-ից մինչև գիշերվայ $11^1/_2$-ը։ Գրադարանից և ընթերցարանից օգտվում են ձրիաբար։ Գրքեր դուրս չեն տրվում, իսկ պարապելու համար կան յարմարութիւններ։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԳԼԱԴՍՏՕՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՏՕՆՈՒՄԸ

Հեռագիրն արդէն կարճառօտ հաղորդեց այն մասին, թէ ինչպէս տօնվեց Գլադստօնի ծննդեան 100-ամեակի օրը։ «Մեծ ծերունու», ինչպէս անուանում են նրան անգլիացիները, յիշատակի տօնումը պէտք է կատարվէր այն ժամանակ, երբ չափազանց սուր կերպարանք է առել քաղաքական անտագօնիզմը։ Ուստի տօնախմբութիւնը այն անկուսակցական բնաւորութիւնը չէր կրում, որ սովորաբար տրվում է այդպիսի հանդէսներին Անգլիայում, որը գիտէ պատշաճաւոր յարգանք մատուցանել և քաղաքական հակառակորդին։ Եւ առհասարակ դեռ շատ սուր բնաւորութիւն ունեն քաղաքական այն խնդիրները, որոնց լուծման համար ճիգ էր թափում անգլիական ազատամտութեան մեծ պարագլուխը։ Ազատամիտ մամուլը և հռետորները ազատամիտ կլուբներում տօնեցին նրան որպէս իրանց գաղափարական պարագլխին, որը նրանց ժառանգութիւն թողեց ներկայ կռիւը ժողովրդի իրաւունքի համար և լորդերի ժողովի արտօնութիւնների դէմ։ «Daily News» ազատամիտ լրագիրը արդէն յօբելեանից շատ առաջ հանգանակութիւն բացեց՝ Գլադստօնի անուան առանձին ֆոնդ կազմելու ազատամիտների նախընտրական ագիտացիային աջակցելու համար։ Պահպանողական մամուլը յարգանքով խօսելով Գլադստօնի անձնաւորութեան և տաղանդի մասին, միևնոյն ժամանակ ընդգծում է իր բացասական վերաբերմունքը դէպի նրա ամբողջ քաղաքականութեան ոգին և մասնաւորապէս դէպի իրլանդական հօմ-րուլը։ Միևնոյն ժամանակ սակայն այդ մամուլը աշխատում է հակադրել Գլադստօնին նրա այժմեան յաջորդներին, որոնք, օրինակ, «Times» և «Standard» լրագիրների կարծիքով, ի զուր են նրա անուան տակ թագցնում իրանց զուտ դեմագօգիական քայլերը։

Միաբան և համդիսաւոր էր Գլադստօնի յիշատակի տօնումը այն ազգերի ներկայացուցիչների կողմից, որոնց պաշտպան էր հանդիսացել նա։ Այդտեղ ամենից առաջ պէտք է անուանել Բօլգարիան, որը յատուկ պատգամաւորութիւն էր ուղարկել արծաթէ պսակ դնելու համար շնորհակալ բօլգարական ժողովրդի անունից։ Գլադստօնի՝ ծաղիկներով զարդարված արձանի պատուանդանի մօտ Լոնդոնում պսակներ էին դրված նոյնպէս յոյների, սերբիացիների, չեռնօգօրցիների կողմից, Լոնդոնի հայ գաղութից և Ֆինլանդիայի քաղաքացիներից, «փոքր ազգերի բարեկամին» մակագրութեամբ։

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

◆ Նիւ-Եօրկի լրագիրները հաշւեցին, որ «բևեռային խաբեբայութիւնը» 150,000 դօլլար օգուտ բերեց Կուկին։ 25,000 դօլլար ստացաւ նա զանազան լրագիրներում և ամսագիրներում իր տպած յօդուածների համար, և 125,000 իր արած զեկուցումների և կարդացած դասախօսութիւնների համար։ Միմիայն Սէն-Լուիում 14,000 դօլլար վճարեցին երկու երեկոյթի համար։ Նրան կաջողվէր աւելի ևս մեծ հունձ անել, եթէ կասկած չը ծագէր նրա ճշմարտախօսութեան մասին։ Կուկը մանաւանդ շատ երկրպագուներ ունէր Նիւ-Եօրկի բորսայի մակլէրների շրջանում, ուր նրա պատկերը նկարված էր պատի վրա՝ զարդարված ամերիկական դրօշակով։ Բայց հէնց որ տեղեկութիւն ստացվեց, որ Կօպէնհագէնի համալսարանական խորհուրդը հրաժարվեց ընդունել նրա քաջագործութիւնը, մակլէրները խլեցին և եթ պոկեցին պատից և ոտների տակ տրորեցին պատկերը։ Բորսայի նախագահը ճառ ասաց, որի մէջ անուանեց Կուկին «ստի համաշխարհային վարպետ»։ Այժմ, երբ Կուկի խաբեբայութիւնը վերջնականապէս մերկացված է, Նանսէնը ևս յայտարարեց, որ երբեք չէր հաւատում, որ Կուկը հասել է Հիւսիսային Բևեռին։

◆ Նորվեգիայի պետական բիւջէի մէջ մտցված են մի քանի թոշակներ գրողների համար. նրանց նշանակում է լուսաւորութեան մինիստրութիւնը՝ ժուռնալիստների ընկերութեան առաջարկութեամբ։ Ներկայ տարվայ թոշակներից մէկը ստացել է արմատական լրագրի մի յայտնի խմբագիրը, որ պիտի ճանապարհորդէ Ֆրանսիա և Գերմանիա, այնտեղի լրագրական աշխատանքի հետ ծանօթանալու համար։ Մի ուրիշ ստիպենդիա տրված է պահպանողական մի լրագրողի, որ պիտի ուսումնասիրէ Դանիայի տնտեսական կեանքը. երրորդը՝ սօցիալիստական թերթի մի խմբագրի՝ Անգլիայի և Ֆրանսիայի հասարակական կեանքը ուսումնասիրելու համար։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐ. ՀԵՌ. ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

25 դեկտեմբերի

ՍԻԶՐԱՆ։ Գիշերվայ 1 ժամին անյայտ պատճառից այրվեց քաղաքային թատրօնի շէնութիւնը։

ՌԻԳԱ։ «Русская Бесѣда» ազգային կլուբը Լիֆլեանդիայի նահանգի ռուս ընկերութիւնների և քաղաքական կուսակցութիւնների ներկայացուցիչների համաժողով կազմել Լիֆլեանդիայի միացման առաջիկայ 200-ամեայ յօբելեանի ծրագիրը մշակելու, ինչպէս և լուծելու համար այն հարցերը, որոնք վերաբերում են ռուս-պրիբալտեան ազգաբնակութեան կարիքներին։

ՄՕՍԿՎԱ։ Գիշերը Բրօշևսկի փողոցում 5 զինված անձինք յարձակում գործեցին իր կնոջ հետ տուն վերադարձող երշիկավաճառ Բրօշի վրա, վիրաւորեցին՝ գլխից Բրօշի կնոջը, սպանեցին կառապանին։

ԱՍՏՐԱԽԱՆ։ Ակրալիկում ժանտախտով հիւանդացաւ 1 հոգի. հիւանդներ կասկածելիների հետ միասին՝ 8 հոգի են։

Խմբագիր՝ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Յ. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

(Ձմեռային երթևեկութիւն)

(Ժամերը նշանակված են Թիֆլիսի ժամանակով)

ԹԻՖԼԻՍԻՑ ՄԵԿՆՈՒՄ Է

ԲԱԳՈՒ՝ պօստային գնացքը 11 ժ. 40 ր. գիշեր., Գանձակ է հասնում 6 ժ. առաւօտ., Եւլախ՝ 8 ժ. 9 ր. առաւօտ., Հաջի-Կաբուլ՝ 1 ժ. 12 ր. կէսօր., Բալաջարի՝ 4 ժ. 45 ր. ցերեկ., Բագու՝ 6 ժ. 9 ր. երեկ.։ Մարդատար գնացք № 6՝ 8 ժ. 11 ր. երեկ., Գանձակ է հասնում 2 ժ. 32 ր. գիշեր., Եւլախ՝ 4 ժ. 41 ր. գիշեր., Հաջի-Կաբուլ՝ 9 ժ. 12 ր. ցերեկ., Բագու՝ 2 ժ. 10 ր. ցերեկ.։ Խառն գնացք չորրորդ կարգի վագոններով, միայն ըստ հարկի կարևորութեան, 7 ժ. 3 ր. առ., Բագու է հասնում 11 ժ. 43 ր. կէսօրվայ։ Արագացված գնացք № 12՝ 10 ժ. 11 ր. երեկ., Գանձակ է հասնում 4 ժ. 13 ր. գիշեր., Եւլախ՝ 6 ժ. 8 ր. առ., Հաջի-Կաբուլ՝ 10 ժ. 32 ր. ցեր., Բալաջարի՝ 1 ժ. 45 ր. կէսօր., Բագու՝ 2 ժ. 20 ր. ցերեկ.։

ՋՈՒԼՖԱ-ԵՐԵՒԱՆ՝ պօստային 1 ժ. 37 ր. գիշ., Ալեքսանդրօպոլ է հասնում 12 ժ. 21 ր. ցեր., Էջմիածին կայարան՝ 5 ժ. 30 ր. եր., Նախիջևան՝ 11 ժ. 30 ր. գիշ., Ջուլֆա՝ 1 ժ. 4 ր. գիշ.։ Մարդատար ապրանք.՝ 4 ժ. 20 ր. ցեր., Ալեքսանդրօպոլ է հասնում 3 ժ. 16 ր. գիշ., Էջմիածին՝ 8 ժ. 46 ր. առ., Ուլուխանլու՝ 9 ժ. 16 ր., Երևան՝ 10 ժ. 14 ր. առ., որից դէնը այլ ևս չէ գնում։ Խառն գնացք չորրորդ կարգի վագոններով՝ ըստ հարկի կարևորութեան՝ 5 ժ. 8 ր. ցեր., Ալեքսանդրօպոլ՝ 6 ժ. 56 ր. առ., որից դէնը այլ ևս չէ գնում։

ԲԱԹՈՒՄ՝ մարդատար № 7՝ 8 ժ. 10 ր. երեկ., Բաթում է հասնում 9 ժ. 42 ր. առ.։ Պօստային՝ 9 ժ. 42 ր. երեկ., Բաթում է հասնում 11 ժ. 48 ր. առ.։ Մարդատար № 5՝ 1 ժ. գիշ., Բաթում է հասնում 2 ժ. 8 ր. ց.։

ԹԻՖԼԻՍ Է ՀԱՍՆՈՒՄ

ԲԱԳՈՒԻՑ՝ պօստային գնացքը 8 ժ. 42 ր. առաւ., մարդատար № 5՝ 12 ժ. 11 ր. գիշ., Արագացված № 11՝ 10 ժ. 47 ր. առ.։ Վերջին գնացքը չի գնում Բաթում։

ԲԱԹՈՒՄԻՑ՝ մարդատար № 6՝ 7 ժ. 21 ր. երեկ., պօստային՝ 10 ժ. 40 ր. երեկ., մարդատար № 8՝ 12 ժ. 17 ր. կէսօրին։ Վերջին գնացքը Բագու չի գնում։

ՋՈՒԼՖԱ-ԵՐԵՒԱՆԻՑ՝ պօստային 6 ժամ 19 ր. առ., մարդատար-ապրանքատար՝ 6 ժ. 44 ր. երեկոյեան։

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐՕՊՕԼԻՑ խառն գնացք 4-րդ կարգի վագոններով՝ 4 ժ. 48 ր. գիշերվայ։

ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
Ջինուորական մասնագէտ-բժիշկների
ԵՐԹԵՒԵԿ ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ
Վանքի մեծ փողոց, № 3, Ալեքսանդրեան այգու մօտ։
ԽՈՐՀՐԴԻ ՎՃԱՐՆ Է 50 ԿՈՊ.
Տելէֆօն № 481.
Հիւանդների ընդունելութիւնը առաւօտ. ժամը $9^1/_2$-ից մինչև 5-ը ցերեկվայ։
ԲՕԺՕՎՍԿԻՅ—ներքին, բժշկութիւն ներշնչումով, ամեն օր՝ 4—5 ժամը ցեր.։
ՎՆՈՒԿՕՎ—խիրուրգիական հիւանդութիւններ, ամեն օր՝ 2—3 ժ. ցեր.։
ԱՍՎԱԼԵՆԴԻԱՆԻ—ներքին և երեխաների հիւանդ., ամեն օր՝ 11—12 և կէսը ցեր.։
ԿԱԼԱՄԿԱՐՕՎ—մանկաբարձ. և կանանց հ., ամեն օր՝ 4—5 ժ., բացի կիրակի օրերից։
ՆՕՎԻՑԿԻՅ—մանկաբարձ. և կանանց հիւանդ., ամեն օր՝ 1—2 ժ. ցեր.։
ՌԻԴԷԼ—ներքին և երեխ. հիւ., ամեն օր՝ 3—4 ժ., կիրակի՝ 10—12 և կէսը։
ՊԱՎԼՕՑԿԻՅ—խիրուրգիական հիւանդ., ամեն օր՝ 4—5 ժ. ցեր.։
Ե. ԶՈՒԴՆՕՎՍԿԻՅ—ջղային, հոգեկան, էլեքտրօտերապիա երկուշ., չորեքշ., հինգշաբթի 4—5 ժ.։
ՏԷՏՐԱՁԷ—սիֆիլիս, վեներ., կաշուի հիւ., ամեն օր՝ 1—3 ժ. ցեր.։
ԿԻՆ ԲԺ. ԻՍՍԼԻԱՆԻ—կանանց հիւ., երկուշ., չորեքշ., ուրբ., կիրակի՝ 11—12 ժ.։
ԱՍՊԻՍՕՎ—կոկորդի, քթի, ականջի հիւ., ամեն օր՝ 1—2 ժ. ցեր.։
ԲԱԼԴԻՆԱ-ՆՕՎԻՑԿԱՅԱ—քթի, կոկորդի և ականջի հիւ., ամեն օր՝ $11^1/_2$—$12^1/_2$ ժ. ցեր.։
ԼԵՎԻ—երեխաների և ներքին, ցեր. ժամը 1—2-ը։
ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ Ա.—սիֆիլիս, միզասեռ., վեներ. և կաշուի, ամ. օր՝ $9^1/_2$—$10^1/_2$ ժ. առ.։
Համախորհուրդ, օպէրացիաներ, մասսաժ, ծաղկի պատուաստում, անալիզ, հիպնոզ, ստամոքսների և ծառաների քննութիւն—առանձին վճարով։ Սիֆիլիսի վերաբերմամբ արեան հետազօտութիւն ըստ Wassermann-ի։
(Կ.) 991. 100—14

ԲԺԻՇԿՆԵՐԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
Հիւանդանոց
Մշտական մահճակալներով
Թիֆլիս, Միխայլովսկի պր., Միքայէլեան հիւ. դիմաց, 59, տէլ. 1026
Հիւանդների ընդունելութիւն.
ՄԻՔ. ԱՂԱՋԱՆԵԱՆ—առ. ժ. 11—12-ը, միզասեռական, սիֆիլիսի և կաշուի հիւ.։
Ն. Ա. ԱԹԵՆԵԱՆՑ—ցեր. ժ. 1—2-ը, ականջի, քթի և կոկորդի հիւանդութիւններ։
Վ. Վ. ՎՆՈՒԿՕՎ—ցեր. ժ. 1—2-ը, վիրաբուժական հիւանդութիւններ։
Ի. Ն. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ—առ. ժ. 11—12-ը, ջղային և ներքին հիւանդութիւններ։
Մ. Գ. ԿԻՄՕՆՏ—առ. ժ. 11—12-ը վիրաբուժական հիւանդութիւններ։
Գ. Ն. ՄԱՂԱՔԵԱՆ—առ. ժ. $11^1/_2$—$12^1/_2$-ը, ներքին և երեխաների հիւանդութիւններ։
Ա. Դ. ԿԱԼՄԸԿՕՎՕ-ՎՆՈՒԿՕՎԱ—ցերեկ. 2—3 ժամը, կանանց հիւանդութիւններ։
Բժշկութիւն էլեկտրականութեամբ, մասսաժով և հիպնոզով։ Միկրօսկօպիական, բակտերիօլոգիական և քիմիական հետազօտութիւններ։ Ծաղկի պատուաստում։ Ծծմայրերի քննութիւն։ Վճարը խորհրդի համար 50 կ.։ Օպերացիաները և համախորհուրդները ըստ համաձայնութեան։ Հիւանդների բաժանմունքը բաղկացած է թէ ընդհանուր և թէ առանձին սենեակներից
(Կ. Ե. Ու.) 236. 100—78

ԲԺԻՇԿԱՊԵՏ
Գ. Ս. ՀԱԽՎԵՐԴԵԱՆ
Մասնագէտ միզասեռական, սիֆիլիս և վեներական հիւանդութիւնների։
Ընդունում է հիւանդներին՝
Առաւ. ժամը 12—1-ը, երեկ. ժամը 6—8-ը։
Կիրակի օրերը՝ միայն ժամը 12—1-ը։
Կուկիա, Սեմէօնովսկայա փ. № 16.
Տէլէֆօն № 40.
(Ե. Ու. Կ.) 984. 100—38

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
Շարունակվում է
Հայոց Ազգագրական Ընկերութեան հրատարակութեամբ լոյս տեսնող
„Ազգագրական Հանդէս"
XIX և XX գրքերի կամ 1910 թւի բաժանորդագրութիւնը։
Այս երկու գրքի բաժանորդագինն է 3 ր.։
Առաջին գիրքը լոյս կը տեսնի յունվարին։
Դիմել՝ Редакція «Азгагракань Андесъ»
Тифлисъ, Вельяминовская 14.
(Կ. Հ.) 1392. 4—1

Լոյս տեսաւ
ԳՐԱԴԱՐԱՆ «ԾԻԱԾԱՆ» № 2.
Մարգար
ԳՈՂԸ
(Զինուորի յիշատակարանից)
ԳԻՆՆ Է 20 ԿՈՊ.
Դիմել Թիֆլիսի և Բագուի գրավաճառներին։
Պահեստը՝ Բագու, «Ծիածան» նախագահ Գ. Պապեանի մօտ այս հասցէով՝ Малая Морская ул., Русско-Армянская школа.5
(Կ.Ե.Հ.Չ.) 1368. 5—

ԳԵՂԱՐՎԵՍՏԱԿԱՆ

ԳՐԱԿԱՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

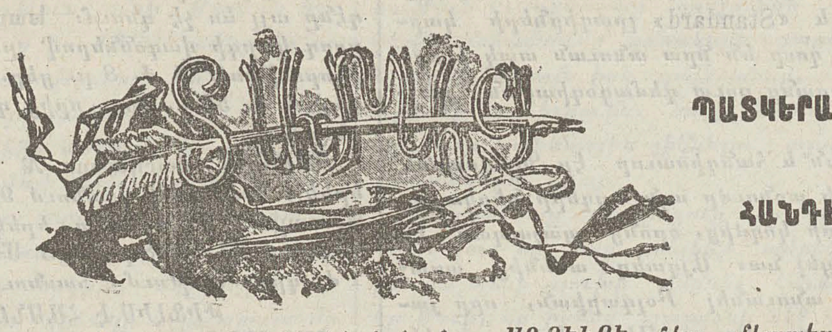

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ

ՀԱՆԴԷՍԸ

գպրոցական աշակերտ ունեցող ընտանիքների համար ԱՂԲԻՒՐԻ հետ միասին բոլոր պրէմիաներով, յաւելուածներով դպրոցական աշակերտի հասցէով ՏԱՐԱԶԻ XX-ամեակը լրանալուն և 21-րդ տարեշրջանը թեւակոխելու առիթով 10 րուբլուց իջեցնում ենք ամբողջ 1910 թ. համար 5 ր.: Հասցէ՝ Тифлисъ, Редакція «ТАРАЗЪ».

(ա. օ.) 1393. 10—1

ՀԻՒՐԱՆՈՑ „ԿԱՎԿԱԶ" ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ

Տէլէֆօն № 358.

Չնորհօք պատիւ ունենք յայտնելու պ. պ. ճաշակողներին, որ նոյեմբերի 20-ից հիւրանոցի ճաշարանում

ԿԱՐԵԼԻ Է ՍՏԱՆԱԼ ՅԱՆԿԱՑԱԾ ԸՆԹՐԻՔ

Բաղկացած 1 կերակրից և 1 թաս սուրճից—50 կոպէկ:

Հիւրանոցն ունի՝ յատկապէս պատուէրների համար՝ նորաստեղծ դահլիճ, ուր ընդունվում են պարահանդէսների, հարսանիքների և բնկերակցական ճաշկերոյթի պատուէրներ:

Դահլիճն ունի պիանինօ և առանձնասենեակներ:

Յարգանքով Ի. Կոչիկյան և Ն. Սիխարուլիձէ

(օ.մ.) 870. 100 - 52

ՄԵԾ ՔԱՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ

ԿՐԹԻՉ ԽԱՂԵՐ, ԶԲԱՂԵԼԻՔՆԵՐ, ԽԱՂԱԼԻՔՆԵՐ

Սկսած 5 կոպէկից մինչև 25 րուբլի.

Մանկական գրքոյկներ՝ ռուսերէն և գերմաներէն, կոտիլիօն պատկանելիքներ, դիմակներ.

Տօնածառի արդուզարդեր

րուբ. սկսած մինչև 10 ր. և աւելի: Գաւառների համար ունենք մեծ քանակ. ապրանք:

ԳՆԵՐԸ ԷԺԱՆ ԵՆ

Թիֆլիս, Դվորցովսկայա փող., խանութ „Учебныя Пособія".

(կ.) 1301. 4—4

ՍՈՒԻՏՐԻ ԵՒ ՄՐԴԻՒՆԱԲ. ՄԻՆԻՍՏՐ. ՏՆՕՐԻՆՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐՔՈՅ ԳՏՆՎՈՂ

Տ. Մ. ՓԻԼՈՅԵԱՆԻ

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ԿՈՒՐՍԵՐՈՒՄ

Թիֆլիս, Միխայլեան պր. 24/4,

Տալիս են երկսեռ անձերին մասնագիտական առև. կրթութիւն:

Դասընթացքն աւարտողներին տրվում են ատտեստատներ:

ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ պրագմունքները կատարվում են կուրսերում՝ Լօնդօնի Pitman և Պարիզի Pigier դպրոցների ձևով կազմակերպված Muster-Comtori-ում: Նիւթերն առնվում են րէալ կեանքից: Առարկաներն են. ա) պարտադիր. 1) Հաշւապահութիւն (պարզ, իտալ., գերմ., ֆրան., ամերիկական, բանկային և գործարանական, 2) Առևտրական թւաբանութիւն, 3) Քաղաքատնտեսութիւն, 4) Օրէնսգիտութիւն (առևտրական իրաւունք, մուրհակի կանոնադրութիւն), 5) Առևտրական թղթակցութիւն, 6) Թւաբանութիւն համրիչի վրա, 7) Վայելչագրութիւն, արագագրութիւն (ամենավատ ձեռքի ուղղումն). բ) ոչ պարտադիր. 1) ՕՏԱՐ ԼԵԶՈՒՆԵՐ, 2) սղագրութիւն, 3) դակտիլոգրաֆիա (ռեմինգտոն և այլ.) և 4) առևտ. թղթակցութիւն օտար լեզուներով: Զբաղմունքները կատարվում են և դասադասու: Ունկնդիրների թւի շատութեան պատճառով բացվում է զուգընթաց բաժանմունք: Ունկնդիրների թիւը սահմանափակված է: Պարապմունքների սկիզբը սեպտեմ. 15-ին: Խնդիրների ընդունելութիւնը առ. 10—12 ժ. և եր. 4—7 ժ.: Ծրագիրը և կանոններն ուղարկվում և տրվում են ձրիաբար կուրսերի շենքում:

Կուրսերի հիմնադիր՝ առևտր. գիտութեան կանդիդատ Տ. ՓԻԼՈՅԵԱՆ

(ու. կ. չ.) 1387 20—2

ՅԱՏԿԱՊԷՍ ԽԱՂԱԼԻՔՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ ՆՈՐ ԲԱՑՎԱԾ

ՄՕՍԿՕՎԵԱՆ ԽԱՆՈՒԹ

Գոլովինսկի պր., № 19, Արտիստ. Ընկ. շինութ. և Մայլէլսոնի խանութի միջև.

Առաջիկայ տօների համար ստացված են՝ 40,000 հատ զանազան տեսակ ԽԱՂԱԼԻՔՆԵՐ— գները 10 կ. սկսած մինչև 25 րուբ.: 650 հատ զանազան տեսակ կրթիչ ԽԱՂԵՐ—25 կ. սկսած մինչև 10 ր.: 520 հատ զանազան տեսակ ԶԲԱՂՄՈՒՆՔՆԵՐԻ ԱՌԱՐԿԱՆԵՐ և ԿՈՒԿՈԴԻԼՆԵՐ—25 կ.—15 ր.: 120 հատ զանազան ԶԲԱՂԵՑՈՒՑԻՉ ԱՌԱՐԿԱՆԵՐ՝ ըստ Ֆրէբէլի:

Տօնածառի զարդարանքներ

մեծ քանակութեամբ

Տօնածառի համար պատրաստի կոլլէկցիաներ—2 ր. սկսած մինչև 25 րուբլի:

Տուալէտային զարդարանքներ և առարկաներ՝ ընծայաբերելու համար:

ՎԱՃԱՌՔԸ ՄԻԱՆԳԱՄԱՅՆ ԱՌԱՆՑ ՍԱԿԱՐԿՈՒԹԵԱՆ

Գները նոյնն են՝ ինչպէս Մօսկվայում:

Հասարակական և դպրոցական հիմնարկութիւններին տօնածառերի համար 5% զեղչ:

Ուղարկում ենք վերադիր վճարով նախապէս ստանալով արժէքի կէս մասը:

(կ.) 1251. 10—6

ԲԱՑՎԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

1910 Թ.

„ԹԱՏՐՕՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ"

Թատերական-երաժշտական-գրական-գեղարւեստական երկամսեայ պատկերազարդ հանդէս, որի նպատակն է զարկ տալ թատրոնի և երաժշտութեան զարգացմանը հասարակութեան լայն խաւերում:

Հանդէսն ունի մշտական աշխատակիցներ՝ Կովկասի կենտրոնական քաղաքներում, ինչպէս նաև Ռուսաստանում և արտասահմանում:

Տարեկան բաժնեգինն է՝ Բագւում—2 ր., Բագուից դուրս—2 ր. 50 կ., արտասահման—3 ր. կամ 9 ֆրանկ:

1910 թւի բաժանորդները կը ստանան.

1) 6 պատկերազարդ համար, 2) 8 ձրի յաւելուած (թատերական և երաժշտական երկասիրութիւններ):

Բաժնեգինը կարելի է վճարել մաս-մաս—1 ր. 50 կոպ. բաժանորդ գրվելիս, իսկ մնացածը ապրիլին: Առաջին №-ի հետ բաժանորդները կը ստանան երկու ձրի յաւելուած. 1) «ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐ», Ա. Մայիլեանի և 2) «ԴՐԱՄԱՏԻԿԱԿԱՆ ՊՕԷԶԻԱ», Վ. Տ.-Աբր.-ի: Բաժանորդագրութիւնն ընդունվում է. 1) Բագւում խմբագրատանը և «Сотрудникъ» գրախանութում, 2) Թիֆլիսում «Փարոս» կիօսկում (Երևանեան հրապարակում): Օտար քաղաքներից պէտք է դիմել՝ Баку, редакція „Татрон ев Ераждтутюн", Гимназическая, Антону Маиляну կամ Bacou (Caucase) Rédaction du journal «Thatron-Erajeshtuthün», Anton Mailian, Gimnasitscheskaya.

Առաջին համարը լոյս կը տեսնի յունվարին:

Խմբագիր-հրատարակիչ՝ ԱՆՏՕՆ ՄԱՅԻԼԵԱՆ

(27.յ.1.) 1354. 3—2

ԿԱՇՈՒԵՂԷՆԻ ՊԱՀԵՍՏ

Եղբ. ՆԱՐՂՈՒԼԵԱՆՑՆԵՐԻ

Թիֆլիս, Միջին փողոց, № 65.

Յայտնում ենք ի գիտութիւն յարգելի վաճառականների և հասարակութեան, որ մեր պահեստում ստացված են մեծ քանակութեամբ ՌՈՒՍ-ԱՄԵՐԻԿԱԿԱՆ ՄԱՆՈՒՖԱԿՏՈՒՐԱՅԻ ԿՐԿՆԱԿՕՇԻԿՆԵՐ (галоши) և ԿՐՆԿԻ ՌԷՏԻՆՆԵՐ, զանազան տեսակ ՇԷՎՐՕՆԵՐ, ԲՕՔՍԵՐ (խրոմ) ու ամեն տեսակ ԿԱՇՈՒԵՂԷՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐ—Ռուսաստանի և արտասահմանի արդիւնաբերութիւն, նոյնպէս և կօշկակարների գործիքներ ու կօշկաղեղեր յայտնի ֆիրմաների: Ինչպէս կրկնակօշիկները, նոյնպէս և բոլոր ապրանքները ծախում ենք—մեծաքանակ (оптомъ) գործարանային գներով, իսկ հատավաճառը (розничн. продажа) ամենաձեռնտու գներով: Ունենք բաժանմունք ՎԱՐՇԱՎԱՅՈՒՄ, որտեղից նոյնպէս կարելի է ստանալ կաշուեղէն և գալանտերէյնի ապրանքներ ձեռնտու գներով: Վարշավայի բաժ. հասցէն՝ Варшава, Лешно № 8, Н. Яргулову.

(կ. հ.) 938 30—30

ԼՈՒՍԱԳՈՅՆ ՆՈՒԷՐ

ՀԱՅ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐԻՆ

ՅՈՎՀ. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԻ

Ինքնուրոյն գրուածներից և ժողովրդական նիւթերից կազմած գունատիպ պատկերազարդ մանկական գրադարան.

1) «Շունն ու կատուն» 25 կ.
2) «Ամբախտ վաճառականները» 35 կ.
3) «Գառնիկ ախպէրը» 50 կ.
4) «Անյաղթ աքլորը» 15 կ.
5) «Ծիտը» 15 կ.
6) «Ուլիկը» 15 կ.
7) «Աղուէսը» 15 կ.

Նոր լոյս տեսան

8) «Խոսող ձուկը» 15 կ.
9) «Տէրն ու ծառան» 15 կ.

Մինչև նոր տարին լոյս կը տեսնեն՝ 10) «Գիքորը» և 11) «Մի կաթիլ մեղրը»:

50 և աւելի օրինակ առնողներին 25% զեղչ: Առաքման ծախսը առնողի վրա: Ապառիկ չէ ուղարկվում:

Դիմել գրավաճառներին և հրատարակչուհուն՝ Тифлисъ, ул. Паскевича 6, кн. М. М. Тумановой. 1364. 10—4

Թիֆլիսում ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ ՓՈՂՈՑԻ ՎՐԱ

ԾԱԽՎՈՒՄ Է

Գեղեցիկ, առանձնակի բնակութեան համար,

ՏՈՒՆ

Իր կարգաւորված պտղատու այգիով:

Հարցնել բժշկ. Նաւասարդեանի հիւանդանոցի շվէյցարին՝ առաւօտեան ժամը 9—11-ը և երեկոյեան 7—8 ժամը:

(ու. կ. ե.) 1389. 3—2

Золотая медаль Лондонъ 1893 г.

Главн. складъ у Г. Ф. Юргенсъ, Москва

89. 24—23

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ԱԲԵԼԵԱՆԻ

Ինքնուրոյն վօդըվիլներ

«Մկրճի հարսանիք» 20 կ.
«Նաֆտի ֆանտան» 10 կ.
«Խելագար Մինաս» 20 կ.
«Անկոչ հիւր» 20 կ.
«Պօէտի երազը» 20 կ.
«Գիւղի վարժապետը» 30 կ.
«Էքսպրօպրիացիա» 20 կ.

Պահեստը Թիֆլիս՝ «Գուտտենբերգ» և «Կենտրոնական», իսկ Բագու՝ «Սոտրուդնիկ» գրավաճառանոցներում: Հեղինակի հասցէն՝ Нахичевань н/Д. Ал. Абелянъ.

(ե. հ. կ.) 1383. 10—2

ԱՌԵՒՏՐԻ ԵՒ ԱՐԴԻՒՆԱԲԵՐ. ՄԻՆԻՍՏՐՈՒԹԵԱՆ ԻՐԱՒԱՍՈՒԹԵԱՆ ՏԱԿ ԳՏՆՎՈՂ

ՀԱՇՒԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ

ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆԻ

Հեղինակ «Առևտրական, գործարանական և նաւթարդիւնաբերութեան հաշւապահութեան ձեռնարկի», որ ֆինանսների մինիստրութեան ուսումնասիրական բաժնի կողմից ընդունված է իբրև օժանդակ ձեռնարկ առևտրական դպրոցներում և նրանց գրադարաններում:

ՍՈՎՈՐԵՑՆՈՒՄ ԵՒ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄ ԵՆ

ԵՐԿՈՒ ՍԵՌԻ անձանց, գործնական ձևով հաշւապահութիւն և ուրիշ մասնագ. առարկաներ 4 ամսվայ ընթացքում:

Կուրսերում բացի սովորական մասնագիտական առարկաներից աւանդվում են սեպտեմբեր ամսից օտար լեզուներ և սղագրութիւն (стенографія) ըստ ցանկութեան և որոշ վճարով:

Ընդունելութիւնն ամեն օր, ժամը 4-ից մինչև 7-ը երեկոյեան, 9-ից մինչև 10-ը առաւօտեան: Պարապմունքները սկսվելու են 1910 թ. յունվարի 15-ից պարբերաբար ամեն 4 ամիս, ամենայն օր ճաշից յետոյ: Ծրագիրն ուղարկվում է ձրի:

Դասընթացքը աւարտողներին տրվում են, ֆինանսների մինիստրութեան հաստատած ծրագրի համաձայն, ատտեստատներ:

Դրանից անկախ՝ բացված են քիչ պատրաստականութիւն ունեցող անձերի համար առանձին լրացուցիչ և կրկնողութեան կուրսեր ռուսաց լեզուի և թւաբանութեան համար:

Ցանկացողներին խնդրում են դիմել գրաւոր կերպով կամ անձամբ կուրսերի հիմնադրին Թիֆլիսում. Н. В. Абраамяну, Николаевская ул № 22, Телефонъ № 744.

Վերևում յիշված ձեռնարկը ծախվում է Ռուսաստանի բոլոր գրավաճառանոցներում: Օտարաքաղաքացիները գիրքը գնելու համար կարող են դիմել հեղինակին, առանց պօստի ծախս վճարելու: Գինն է 3 ր. 50 կ.:

(կ. ե. հ.) 1331. 13—7

ԲԱՑՎԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

1910 Թ.

„ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ"

(ԵՐԿՐՈՐԴ ՏԱՐԻ)

Գրական, քաղաքական, հասարակական եւ առեւտրա-արդիւնաբերական

ԼՐԱԳԻՐ

Լոյս է տեսնում առժամանակ

ՇԱԲԱԹԸ ԵՐԵՔ ԱՆԳԱՄ

Չորեքշաբթի, ուրբաթ և կիրակի օրերը

Մօտիկ աշխատակցութեամբ Ղ. ԱՂԱՅԵԱՆԻ և ՆԱՐ-ԴՕՍԻ

«ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿԻ» բաժանորդները կարող են ստանալ «ԽԱԹԱԲԱԼԱ» երգիծաբանական շաբաթաթերթը պակաս վճարով:

ԲԱԺՆԵՎՃԱՐՆ Է

ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ (Առանձին)		ԽԱԹԱԲԱԼԱ (Առանձին)	
Տարեկան	7 —	Տարեկան Թիֆլիսում 4 ր., դուրսը	5 ր.:
Կէս տարին	4 —	Կէս տ. » 2 ր., »	3 ր.:
Երեք ամիսը	2 25	3 ամս. Թիֆլիսում և դուրսը	1 ր. 50 կ.:
Մէկ ամիսը	— 75	Մէկ ամիսը —	50 կ.:

ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ և ԽԱԹԱԲԱԼԱ

(Միասին)

Տարեկան	10 — —	Երեք ամիսը	3 — 50
Կէս տարին	6 — —	Մէկ ամիսը	1 — 20

«Սուրհանդակում» յայտարարութիւնների համար վճարում են տողին՝ առաջին երեսի վրա—10 կոպէկ, վերջին երեսի վրա—5 կոպէկ:

Հատով («Սուրհանդակի») համարն արժէ ամեն տեղ 5 կոպէկ:

Հասցէն Ռուսաստանի համար՝ Тифлисъ, редакція газ. „Сурандакъ". Արտասահմանի համար՝ Tiflis, Rédaction du journal „Sourhandak".

Խմբագիր-հրատ. Աւս. Երիցեան

Հրատարակիչ՝ Գէորգ Չիլինգարեան

(ա. օ.) 1348. 10—8

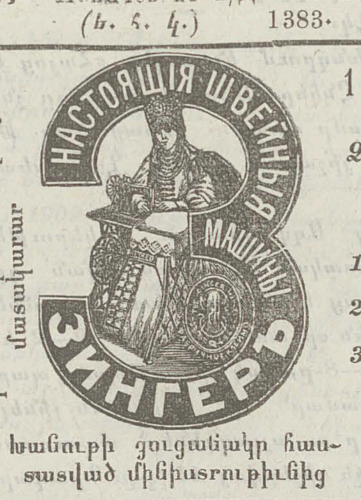

Նորին Մեծութեան Պալատի մատակարար

1 ՌՈՒԲ. ՍԿՍԱԾ { ՎՃԱՐԸ ՄԱՍ-ՄԱՍ } 1 ՌՈՒԲ. ՍԿՍԱԾ

Ձեռքի կարեմեքենաներ՝ 25 րուբ. սկսած՝ ծախվում են Ռուսաստանում ամենուրեք, բացառապէս սեփական խանութում:

Թիֆլիսում 3 սեփական բաժանմունքներ.

1) Գոլովինսկի պր., տ. Միրիմանովի, Փոխարքայի պալատի դիմացը.

2) Վօկզալնայա փող., տ. Ենֆիաճեանցի.

3) Հալաբար, Կախէտինսկայա փող., տ. Հասան-Ջալալեանի.

Զգուշացեք կեղծիքներից!

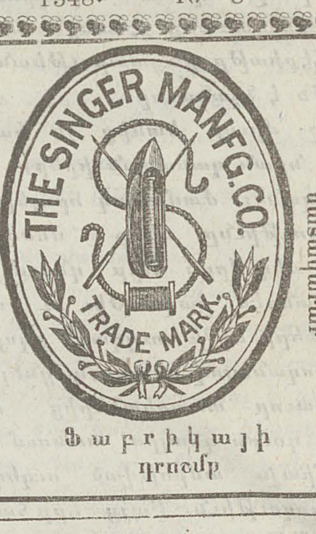

Ֆաբրիկայի դրոշմ

Օֆիցեր. ծնստ. մատակարար

Խանութի ցուցանակը հաստատված մինիստրութիւնից

(կ.) 997. 20—14

Անդրկովկասեան ֆաբրիկային պահեստ

1897 թ.

„ՊՐՕՎՕԴՆԻԿ"

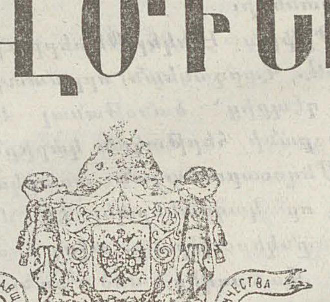

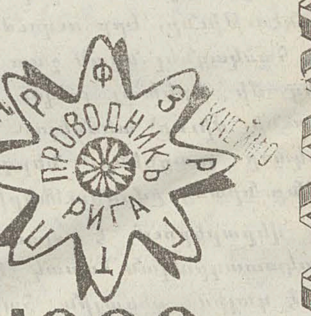

1888

ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԹԻՖԼԻՍ, ՍՕՂՕԼԱԿՍԿԱՅԱ ՓՈՂՈՑ, № 4.

ԱՌԱՋԻԿԱՅ ՏՕՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ ԱՌԱՋԱՐԿՈՒՄ Է.

ԱՍԲԷՍՏԻ ՉԱՅՐՎՈՂ ՋԻՒՆ ՏՕՆԱԾԱՌԻ ՀԱՄԱՐ.

ՌԷԶԻՆԻ ԽԱՂԱԼԻՔՆԵՐ.

Գազաններ, տիկնիկներ եւ խաղագնդակներ.

ՄԵԾ ՔԱՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ ԸՆՏԻՐ ՍՓՌՈՑՆԵՐ

ՄՈՄԼԱԹԻՑ |կլեօնկա|

ԱՐՇԻՆՈՎ ԵՒ ՀԱՏՈՎ, ԱՄԵՆ ՏԵՍԱԿ ՄԵԾՈՒԹԵԱՆ.

(հ. կ.) 1034. 0—7

Электропечатня Ав. Мугдусіакопова съ С-ми. Большая Ванкская № 3.